

Univerzita Karlova
Husitská teologická fakulta
Katedra psychosociálních věd a etiky

Bc. Andrea Nachtmanová

Analýza potřeb uživatelů nízkoprahové
sociální služby nadace Don Bosko Bulgaria
formou expertního posouzení v rámci
interkulturní studie

Analysis of the needs of users of the low-threshold social
service of the Don Bosko Bulgaria Foundation in the form
of an expert assessment within the framework of an
intercultural study

PhDr. Petr Novák Ph.D

Praha 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praha dne

Andrea Nachtmanová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Petru Novákovi, Ph.D. za odborné a velice trpělivé vedení při zpracování mé práce.

ANOTACE

Nachtmanová. A., Analýza potřeb uživatelů nízkoprahové sociální služby nadace Don Bosko Bulgaria formou expertního posouzení v rámci interkulturní studie, Praha 2022, Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Husitská Teologická fakulta, Katedra psychosociálních věd, sociální a charitativní práce, vedoucí práce PhDr. Petr Novák PhD.

Klíčová slova: Nadace Don Bosko, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, potřeby dětí, sociální služby, srovnání zařízení, zařízení v České republice a Bulharsku

Má práce se zabývá popsáním potřeb uživatelů - dětí a mladistvých v sociální službě v Bulharsku a srovnáním potřeb dětí a mladistvých v obdobném zařízení v České republice. Na začátku práce popisují katolický řád Salesiánů, jejich historii a jejich současné působení v České republice. Dále popisují sociální službu a nízkoprahové zařízení. Ve 3. kapitole popisují pro jaké klienty je zařízení určeno, funkci a cíle tohoto zařízení.

Ve čtvrté kapitole jsou popsány potřeby dětí. Zároveň odkazují na teorii potřeb Abrahama Maslowa, která je doplněná o teorie dvou českých psychologů – Zdeňka Matějčka a Zdeňka Heluse a jejich teorie o potřebách dětí.

V praktické části této práce je postupně popsán kvalitativní výzkum, výzkumný plán a projekt. Charakteristika respondentů a analýza potřeb. Jakým způsobem byly otázky v dotazníku vypracovány a jak se s nimi dále pracovalo. V poslední kapitole jsou popsány výsledky zkoumání. Ze zkoumání vyplynulo, že největší potřeba klientů nízkoprahové služby je kvalitní vzdělání, které je podpořeno doučováním a mimoškolními aktivitami, do kterých patří různé sportovní a hudební nebo výtvarné kroužky.

Z provedeného výzkumu dále vyplynula potřeba skupinové práce, kdy se s klienty pracuje dohromady a získávají podporu od zaměstnanců a dobrovolníků zařízení. Mezi další potřeby patří podpora spolupráce mezi klientem jeho rodinou/ komunitou a dalšími organizacemi. Tato spolupráce má výsledky např. při změně školních institucí, kdy klienti přecházejí na kvalitnější základní a střední školy. Také je důležité zmínit potřebu náboženské sounáležitosti mezi klienty, která je v Bulharsku ve větším měřítku než v České republice.

ABSTRACT

Nachtmanová. A., Analysis of the needs of the low-threshold social service users in the Don Bosko Bulgaria Foundation in the form of expert assessment within an intercultural study, Prague 2022, Diploma Thesis, Charles University in Prague, Hussite Faculty of Theology, Department of Psychosocial Sciences, Social and Charitable Work, Supervisor PhDr. Petr Novak PhD.

Keywords: comparison of facilities, Don Bosko Foundation, facilities in the Czech Republic and Bulgaria, low-threshold facilities for children and youth, needs of children, social service

My work deals with the description of the needs of users - children and adolescents - in the low-threshold social service in Bulgaria and a comparison of the needs of children and adolescents in a similar facility in the Czech Republic. At the beginning of the work I describe the Catholic Order of the Salesians, their history and their current activities in the Czech Republic. I also describe the social service and low-threshold facilities. In chapter 3, I describe for which clients the device is intended, function and goals of this device. In the fourth chapter, the needs of children are described. At the same time, I refer to Abraham Maslow's theory of needs, which is supplemented by the theories of two Czech psychologists - Zdeňek Matějček and Zdeňek Helus and their theories about children's needs. In the practical part of this thesis, qualitative research, research plan and project are gradually described. Characteristics of respondents and needs analysis. How the questionnaire questions were prepared and how they were further worked on.

In the last chapter, the results of the examination are described. The research showed that the greatest need of clients of low-threshold service is quality education, which is supported by tutoring and extracurricular activities, which include various sports, music or art clubs.

The research also showed the need for group work, where clients work together and receive support from employees and volunteers of the facility. Other needs include promoting cooperation between the client's family/community and other organizations. This cooperation has results, for example, in the case of a change in school institutions, when clients switch to better quality primary and secondary schools.

It is also important to mention the need for religious belonging among clients, which is on a larger scale in Bulgaria than in the Czech Republic

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST I.....	9
1. SALESIÁNI DONA BOSKA.....	9
2. HISTORIE SALESIÁNŮ DONA BOSKA.....	11
2.1. Historie Salesiánů Dona Boska v České republice.....	12
2.2. Salesiáni a současnost v České republice.....	14
2.2.1. Náplň práce s mládeží a dětmi v Salesiánských střediscích.....	15
2.3. Historie Misie v Bulharsku.....	19
2.3.1. Salesiánský styl výchovy.....	21
3. SOCIÁLNÍ SLUŽBA.....	23
3.1. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.....	23
3.1.1. Cílová skupina NZDM.....	24
3.1.2. Princip nízkoprahovosti a obsah služby.....	26
3.1.3. Metody práce v NZDM.....	30
3.1.4. Ukončení procesu poskytování služby.....	35
4. ZÁKLADNÍ POTŘEBY DĚTÍ.....	36
4.1. Základní rozdělení potřeb.....	36
4.1.1. Z podstaty člověka:.....	36
4.1.2. Klasifikace potřeb podle Maslowa.....	37
4.1.3. Klasifikace potřeb podle Heluse.....	38
4.1.4. Klasifikace potřeb Matějčka.....	40
4.2. Nenaplnění potřeb dítěte - psychická deprivace dítěte.....	41
PRAKTICKÁ ČÁST II.....	46
6. VÝZKUMNÝ PŘÍSTUP.....	46
6.1. Metody výzkumu.....	46
6.2. Obsahová kvalitativní analýza.....	46

6.3. Výzkumný problém.....	47
7. VÝZKUMNÝ PLÁN A PROJEKT.....	48
7.1. Charakteristika vzorků respondentů, místa realizace výzkumu a průběh sběrů dat.....	48
7.2. Analýza potřeb.....	49
8. METODY ZÍSKÁNÍ DAT.....	50
8.1. Komparativní metoda.....	50
8.2. Tvorba otázek v dotazníku.....	50
8.3. Popis souboru.....	53
9. ETIKA VÝZKUMU.....	57
10. ZPRACOVÁNÍ DAT.....	57
11. VÝSLEDKY.....	65
DISKUZE.....	73
Závěr.....	75

ÚVOD

Od září 2018 do srpna 2019 jsem působila jako dobrovolnice ve vyloučené lokalitě ve městě Stará Zagora v Bulharsku. Pracovala jsem pod záštitou Salesiánské asociace Dona Boska v sociální službě nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, zařízení bylo určeno především pro romské klienty a jejich rodiny a komunitu. Příběhy jednotlivých klientů a zkušenosti mě inspirovaly k tématu této diplomové práce – Analýza potřeb uživatelů nízkoprahové sociální služby nadace Don Bosko Bulgaria formou expertního posouzení v rámci interkulturní studie. Cílem této práce je zjistit potřeby klientů zařízení v Bulharsku a srovnat je s potřebami klientů v obdobné sociální službě v České republice.

V teoretické části jsou popsány v jednotlivých kapitolách kongregace Dona Boska, principy jeho výchovného stylu, vedení dětí a mládeže a popsána Salesiánská komunita v Bulharsku. Sociální služba nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, pro koho je služba určena a metody práce. V poslední kapitole jsou popsány základní potřeby dětí dle klasifikace Abrahama Maslowa, od které se odvíjí klasifikace potřeb českých psychologů Zdeňka Heluse a Zdeňka Matějčka.

V praktické části je na začátku popsána metoda analýzy dat. Popsán je výzkumný plán a projekt, ve kterém je vylíčen vzorek respondentů, místa, průběh sběru dat a analýza potřeb. V poslední kapitole jsou popsány metody analýzy dat. V závěru praktické části jsou prezentovány výsledky provedeného výzkumu.

Tato práce může sloužit jako základ pro zkvalitnění jednotlivých služeb v zařízení v Bulharsku i v České republice. Zkvalitnění těchto služeb může vést k lepšímu naplnění potřeb jednotlivých klientů a jejich využití v budoucím životě. Vzhledem k probíhající válce na Ukrajině a přijetí ukrajinských dětí do vzdělávacích zařízení a do sociálního systému v České republice, může tato diplomová práce pomoci k lepšímu začlenění těchto dětí a mládeže do české společnosti a předejití případných patologických jevů.

TEORETICKÁ ČÁST I.

1. SALESIÁNI DONA BOSKA

„Salesiáni Dona Boska jsou významnou [římskokatolickou kongregací](#), která se věnuje výchově mládeži. Od [19. století](#) také prostřednictvím [misií](#), poskytování [exercicií](#)¹ a výpomocí ve [farní](#) struktuře [diecézí](#).

V současné době patří k největším a nejvlivnějším řeholním společnostem, ať už jde o počet členů, nebo o počet členů ve vedení římskokatolické církve. V roce 2015 měla kongregace 15 270 členů (z toho 10 424 kněží). V roce 2016 bylo v jejích řadách 117 [biskupů](#) a devět [kardinálů](#).“²

„Kromě práce s mládeží plní Salesiáni Dona Boska zvláštní úkoly duchovní správy např. duchovní cvičení, publicistiku, misie zejména misie ve třetím světě. Od roku 1964 je pod jejich správou papežská univerzita, která byla založena v italském Turíně a nyní se nachází v Římě.“³

Salesiáni Dona Boska založil italský kněz Giovanni Bosko v roce 1859 pod názvem Pia Società di San Francesco di Sales v překladu Zbožná společnost sv. Františka Saleského⁴. Charakteristickým prvkem byl u této kongregace společný život v řeholní komunitě, společná modlitba a práce nebo společné hospodaření. Heslem kongregace je *Da mihi animas, cetera tolle*⁵ v překladu *Dej mi duše, ostatní si vezmi*.

Logo Salesiánů vyjadřuje základní prvky preventivního systému:

Domov, který znázorňuje rodinnou atmosféru.

Tři sloupy, které představují rozum, náboženství a laskavost, na jejichž základech stojí celý Salesiánský výchovný systém.

Šipky směřující vzhůru, kladoucí důraz na rozvoj osobnosti člověka a směr vzhůru, který představuje cestu k Bohu.

Dospělého člověka, který má po svém boku dvě děti, které vede za ruku, představuje přátelský vztah a osobní přístup mezi dětmi a vychovateli.

---

¹ (nábož.) duchovní obnova, kterou vede zpravidla kněz, spočívající v duchovních cvičeních (modlitba, mlčení, přednášky, společné bohoslužby).

² Salesiáni Dona Boska – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Salesi%C3%A1ni_Dona_Boska

³ Machková 2020 – Jitka Machková: Činnost salesiánského hnutí na Hradecku a Pardubicku v historických proměnách let 1940 – 2010 (bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové). Hradec Králové 2020

⁴ katolický teolog, spisovatel, mystik, biskup ženevský a Učitel církve.

⁵ Pomoci Bohu spasit lidské duše.

Salesiánská kongregace má ve svém řádovém znaku zářící hvězdu, velkou kotvu a plamenné srdce, které představuje teologickou ctnost.

Postava sv. Františka Saleského připomíná patrona řádu, v dolní části štítu je lesík, který představuje zakladatele společenství

Vysoké hory charakterizují dokonalost, k níž mají směřovat kroky členů společnosti.

Po obvodu Salesiánského znaku můžeme naléznout palmu a vavříny, objímající štít, které jsou symbolem odměny vyhrazené těm, kteří svůj život zasvětili obětování a ctnosti.

Heslo *Da mihi animas, caetera tolle*, pak vyjadřuje ideál každého salesiána”.

2. HISTORIE SALESIÁNŮ DONA BOSKA

Giovanni Bosko (1815 – 1888) se narodil v městě Becchi nedaleko Turína v Severní Itálii. „Životní cesta Jana Boska nebyla snadná. Ve dvou letech mu zemře a otec a mládí prožil ve značné chudobě. Kvůli své finanční situaci mohl začít studovat až velmi pozdě. Hluboká víra a důvěra v Boha byly neodmyslitelně součástí jeho života a na náboženství, rozumu a laskavosti také postavil svou pedagogickou metodu.“⁶

V roce 1841 byl Don Bosko vysvěcen na kněze a od této chvíle se věnoval především chudým a opuštěným chlapcům. Don Bosko nabízel chlapcům ubytování, možnost studia, naplnění volného času a v neposlední řadě také náboženské vzdělání. „Oratoř, která byla tradičně místem k další modlitbě, rozšířil o místo setkávání s kamarády a možností účelně a smysluplně trávit volný čas, učit se hudbě, sportovat, hrát divadlo a různé hry. Z hluboké praxe, kterou Don Bosko velmi rychle získával, postupně vznikl výchovný přístup, který později dostal jméno preventivní systém.“⁷

V roce 1859 založil Don Bosko řeholní kongregaci salesiánů - Společnost svatého Františka Saleského dnes nazvanou Kongregace Salesiánů dona Boska. Společně s Marií D. Mazzarellovou založili Kongregaci Dcer Panny Marie Pomocnice, která poskytovala stejné výchovné poslání pro dívky. Řeholní kongregace Salesiánů vznikaly především jako odpověď na situaci tehdejší mládeže zasažené chudobou a mravním úpadkem v průmyslovém Turíně. Spolupracovníci, přátelé a další lidé působili ve Sdružení salesiánských spolupracovníků.

Společnost svatého Františka Saleského se postupně rozšiřovala po Itálii i celé Evropě. V roce 1875 vyplula první misijní výprava do zámoří, konkrétně do Argentiny. Kongregace se postupně rozšířila i do dalších evropských zemí např. do Francie (1875), Španělska (1881) a Anglie (1887).

Giovanni Bosco zemřel 31. ledna 1888. Pohřben je v Turíně v bazilice Panny Marie Pomocnice. Svatořečen byl Don Bosko o Velikonoční neděli 1. dubna 1934.

---

⁶ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN isbn978-80-262-0126-7

⁷TICHÝ, Ondřej. *Salesiáni Dona Boska a jejich hudba v Čechách a na Moravě do roku 1950*. 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Collegium Marianum - Týnská vyšší odborná škola. Vedoucí práce Slavický, Tomáš.

2.1. Historie Salesiánů Dona Boska v České republice

„Počátky salesiánského hnutí se v českých zemích objevují ještě za života zakladatele Dona Boska. Učitelka měšťanských škol na Smíchově Barbora Pazderníková, napsala knihu *Dílo křesťanské lásky mezi mládeží opuštěnou*, kde popisuje dílo Dona Boska, jeho způsob výchovy mládeže a zmiňuje i jeho okružní list spolupracovníkům s datem 1. ledna 1882. Sama vybízí Čechy ke vstupu mezi salesiánské spolupracovníky“⁸ Dalším významným člověkem, který pomohl rozšířit povědomí o Salesiánech v českých zemích, byl kněz Augustin Štancl. Mezi další významné osobnosti patří také např. Oldřich Med (1914 - 1991) Jeho bratr Jan (1916–2011), který se stal také salesiánem a působil jako misionář v Indii.

„Poté, co se seznámil se salesiány v polské Osvětimi a ve Vídni, začal Štancl publikovat články o salesiánech v deníku *Našinec* a v časopise *Rodina a škola*. Přednášel o salesiánech v Moravské Ostravě, kde se přihlásilo několik dělnických hochů s úmyslem stát se salesiány. Kázání a promluvy o salesiánské kongregaci zaznívaly i na jiných místech po celé Moravě a probouzel tak zájem o salesiány.“⁹

„V českých zemích zahájili salesiáni činnost v roce 1927. První český salesián P. Ignác Stuchlý (1869 – 1953) přišel do naší vlasti až ve svých 58 letech, kdy už měl bohatou zkušenost z Itálie a Jugoslávie.“¹⁰

„První čeští chlapci, kteří se chtěli stát salesiány, se začali shromažďovat pod vedením Ignáce Stuchlého ve vesničce Perosa Argentina v severní Itálii. Na svátek sv. Václava roku 1927 přijeli společně do Fryštáku, kde založili první salesiánský dům na našem území.“¹¹

V roce 1930 začal vycházet salesiánský věstník s názvem *Blahoslavený Jan Bosko* a v roce 1934 proběhlo svěcení základního kamene k druhému českému salesiánskému ústavu v Ostravě, ve kterém se stal ředitelem Štěpán Trochta.

---

⁸ MACHKOVÁ, Jitka. *Činnost Saleziánského hnutí na Hradecku a Pardubicku v historických proměnách let 1940 – 2010*. Hradec Králové, 2020 Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D.

⁹ Zelinka, Petr. *Salesiáni Dona Boska moderní řeholní kongregace v sekulární společnosti první Československé společnosti (1918–1938)*. Olomouc, 2019 Dizertační práce. Univerzita Palackého, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Ph.D.

¹⁰ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN isbn978-80-262-0126-7

¹¹ Historie - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/kdo-jsme/historie/#1888>

„Světové salesiánské dílo je rozděleno do tzv. provincií¹². Ta československá vznikla v roce 1935 pod vedením prvního českého salesiána Ignáce Stuchlého.“¹³

Stuchlému záleželo na kvalitě a na tom, aby se z mladých salesiánů stali především učitelé víry mladých.

Do „posledního vánočního čísla Salesiánského věstníku roku 1936 napsal Ignác Stuchlý následující sdělení: "Uplynul rok od založení samostatné československé provincie a zahajujeme desátý rok působení salesiánského díla v českých zemích. V duchu svatého zakladatele otvírám Vám své srdce, abych s Vámi sdílel naše radosti i strasti. Jste členy naší rodiny a máte na to právo. Toto dílo, zaseté s Vaší pomocí před deseti roky není sice už v plenkách, ale je ještě mladé. Nazval bych je desetiletým dítětem. Díky Vám roste a sílí a jeví slibnou budoucnost. Vůle Boží, která poslala světu Dona Boska, razí cestu jeho díla i u nás. Není to naše zásluha, jen se snažíme napodobovat zdárný příklad našeho Zakladatele.“¹⁴

Salesiánské středisko v Praze Kobylisích vzniklo na žádost kardinála Kašpara v roce 1936 a jeho prvním ředitelem byl Štěpán Trochta. Středisko nabízelo chlapecký domov Karla kardinála Kašpara (konvikt), oratoř a ústavní kaple sv. Terezičky. Oratoř měla k dispozici divadlo, film, hudbu, zpěv, kroužky a množství sportovních aktivit.

Se vznikem Slovenského štátu protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 se dosud společná československá salesiánská inspektorie rozdělila na dva samostatné celky a slovenskou a Česko - moravskou. V českých zemích fungoval jako inspektor Ignác Stuchlý.

V roce 1947 se Štěpán Trochta vstává biskupem, zároveň v tom to roce funguje již jedenáct salesiánských středisek pro mládež. Pět jich bylo v Čechách: Praha, Pardubice, Mníšek pod Brdy, Osek, Vinoř a šest na Moravě: Fryšták, Ostrava, Brno, Ořechov, Hodoňovice a Přestavlky. Činnost první generace salesiánů na našem území spočívala v pastoračně-výchovné práci mezi mládeží zejména v oratořích a formací vlastních členů v internátních domech. Pro chlapce se pořádaly v letních měsících tzv. prázdninové kolonie v nějakém jiném objektu, než byl salesiánský dům.

---

¹² správní a administrativní jednotka

¹³ Historie - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/kdo-jsme/historie/#1888>

¹⁴ MACHKOVÁ, Jitka. Činnost Saleziánského hnutí na Hradecku a Pardubicku v historických proměnách let 1940 – 2010. Hradec Králové, 2020 Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D.

S koncem druhé světové války a příchodem komunistů nastává i pro české salesiány další těžké období. Komunistická moc chtěla církve oslabit zničením řeholních řádů a kongregací. V dubnu v roce 1950 byly při akci „K“ členové mužského řehole zatčeni a internováni v centralizačních kláštorech. V roce 1968 se poměry ve společnosti začali uvolňovat a salesiáni se pustili do řady pastoračních aktivit. Mezi tyto aktivity patřilo například působení mezi mládeží kolem kostela sv. Kříže v Praze nebo první prázdninové tábory (tzv. „chaloupky“), které pak pokračovaly i dále během 70. a 80. let.

„Po skončení komunismu převzali salesiáni v první vlně restitucí řadu zabavených domů. Vrátili se do Prahy-Kobylis, do Ostravy, do Pardubic a do Fryštáku, noviciát se rozjel v Hodoňovicích, začalo se znovu stavět v Brně-Žabovřeskách.“¹⁵

Vznikala také nová díla v Plzni-Lobzích, v Českých Budějovicích na Čtyřech Dvorech, v Brně-Lišni, v Teplicích, v Sebranicích u Litomyšle a v Moravských Budějovicích. O něco později se začal stavět nový kostel ve Zlíně. Hlavní představený určil jako misijní zemi pro české salesiány Bulharsko.

Vznikla také díla nového typu: nakladatelství Portál, vyšší odborná škola Jabok, Televize Noe; svou činnost rozvinuly nové skupiny Salesiánské rodiny (SHM – Salesiánské hnutí mládeže, SKM – Salesiánské kluby mládeže).“¹⁶

V roce 2004 byla založena organizace pro formování dobrovolníků Salesiánskou asociací Dona Boska (SADBA) a přidružené organizace (Adopce nablízko, Cagliari).

2.2. Salesiáni a současnost v České republice

Salesiánská střediska mládeže jsou zařízení pro děti a mládež církevní kongregace Salesiánů Dona Boska. Pokud jsou tato zařízení přijata jako školní zařízení, jsou součástí výchovně vzdělávacího soustavy. Předmětem činnosti se v důležitých rysech kryje s předmětem činnosti ostatních středisek volný čas dětí a mládeže.

„Zřizovatelem zařízení je Salesiánská provincie Praha. Statutárním zástupcem každého jednotlivého střediska je ředitel, který je jmenován provinciálem.“¹⁷

¹⁵ 4rácký Zpravodaj: Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice (2019/16)

¹⁶ Historie - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/kdo-jsme/historie/#1888>

¹⁷ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN isbn978-80-262-0126-7

V České republice je momentálně 10 středisek pro mládež. Personální obsazení může být různé. Většinou ve středisku pracují minimálně dva salesiáni a dobrovolníci, Některá střediska mají k dispozici také nesalesiány v podobě vychovatelů nebo administrativních nebo technických pracovníků.

1 Náplň práce s mládeží a dětmi v Salesiánských střediscích

Volnočasové aktivity

Zájmové kroužky

Většina středisek a klubů nabízí zájmové kroužky a pravidelné volnočasové aktivity. Náplní těch to aktivit je především rozvoj každého účastníka, schopnost spolupráce, vzájemné vztahy mezi dětmi a dospělými a předávání pozitivního přístupu k životu.

Oratoř

Jedná se o prostor, kam děti a mladiství docházejí bez organizovaného programu. Mají možnost potkat v oratoři své vrstevníky, navazují nová přátelství a užívají si volný čas v bezpečném prostředí. V oratoři jsou k dispozici pedagogové a animátoři, kteří mohou vymýšlet hry apod.

Tábory a víkendovky

„Během roku a především o letních prázdninách pořádají salesiáni pobytové akce a tábory. Legendárním salesiánským táborům se od 70. let říkalo “chaloupky”. K salesiánským chaloupkám neodmyslitelně patřila rodinná atmosféra spojená s menším počtem účastníků, společné modlitby, každodenní duchovní impulsy (tzv. témátka) a večerní “slůvko na dobrou noc”.¹⁸

Duchovní doprovázení

Farnosti

Salesiáni mají na starosti také duchovní správu farností. Vnášejí do nich radostnou spiritualitu Dona Boska nebo se zaměřují se na pastorační mládeže, do které např. patří společenství vysokoškoláků, přípravy na biřmování a jiné akce.

Duchovní cvičení

Během roku pořádají salesiáni různé duchovní obnovy. Jednou za rok mají mladí lidé možnost, účastnit se týdenního duchovního cvičení s doprovázením.

---

¹⁸ Jsme s mladými na cestě k Bohu - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/co-delame/jsme-s-mladymi-na-cestě-k-bohu/>

Děti a mladiství, kteří jsou znevýhodnění nebo se nacházejí v těžké životní situaci

Nížkoprahové kluby

„Nížkoprahové kluby jsou místem, kde se mohou mladí lidé bezpečně svěřovat se svými těžkostmi, mluvit o svých problémech, trápeních, ale také nápadech a snech. Potkávají se v nich se sociálními pracovníky, kteří by je měli vždy vyslechnout a v případě potřeby pomohou najít řešení. Takové kluby můžete najít v sedmi salesiánských střediscích.“¹⁹

Práce s Romy

Salesiáni věnují v některých oblastech zvláštní pozornost romské mládeži. Na základě dobrého příkladu dokázali romské děti a mládež skutečně a dlouhodobě měnit svůj život a dále pracovali ve své komunitě a ve společnosti. Pomocí individuálních nebo skupinových aktivit připravují romské děti, mládež a dospělé. Takto motivovaným dětem a mladistvým nabízí Salesiáni doprovázení a zázemí pro mimoškolní vzdělání a aktivity.

Doprovázení mladých z dětských domovů

„Salesiánský klub mládeže, z.s. Centrum Don Bosco vytváří lidské a profesionální zázemí mladým lidem, kteří část života strávili v dětském domově nebo pěstounské péči. Podporuje je v důležitém životním období, kdy se musí osamostatnit a přitom jsou na to sami. Celá práce stojí na vztazích důvěry a respektu, ať už se svými doprovázejícími, tak třeba s vrstevníky v rámci dalších programů. Jde o podporu dlouhodobou a komplexní, zaměřenou na ty skutečně nejvíce chudé mladé lidi.“²⁰

Činnost animátorů

Lidé, kteří chtějí v salesiánském díle pomáhat, mají k dispozici přípravu na kurzech Salesiánské školy animátorů. Jedná se o kurz určený pro mladé lidi ve věku 15–16 let, kteří mají zkušenost se salesiánským prostředím a chtějí se aktivně podílet na službě. Na víkendových setkáních, která probíhají dva roky, se seznamují se salesiánskou pedagogikou, psychologii a dalšími potřebnými obory. Cílem těchto kurzů je, aby animátor uměl dobře pracovat s dětmi a sám cítil, že mu tato práce vyhovuje a vnitřně naplňuje.

---

¹⁹ Jsme s mladými když jde o vzdělání - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/co-delame/jsme-s-mladymi-kdyz-jde-o-vzdelani/>

²⁰ Jsme s mladými kteří to potřebují - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/co-delame/jsme-s-mladymi-kteri-to-potrebuji/>

Salesiánská činnost ve světě

V roce 1875 se první salesiánská výprava vydala do Argentiny. Od této chvíle se salesiáni pravidelně vydávají do různých koutů světa.

České salesiánské provincii byla především svěřena péče o Bulharsko. Tam působí komunita českých salesiánů ve dvou městech: ve Staré Zagoře a v Kazanlaku. Mezi další významné salesiánské kroky v zahraničí se postaral např. Jan Med, který většinu svého života prožil na Misii v Indii. Misijní aktivity má v české salesiánské provincii na starosti Salesiánská asociace Dona Boska – SADBA.

„Cílem Adoptce nablízko je pomáhat ohroženým dětem a mládeži v nejhudších částech světa. Chceme, aby naše pomoc měla opravdu smysl, a proto jsme přemýšleli, co tyto děti nejvíce potřebují a jak se jim dá pomoci. Jedna z neúčinnějších forem pomoci je dát dětem někoho, kdo se jim bude s láskou věnovat a doprovázet je. Proto jsme se rozhodli podporovat dobrovolníky, kteří pak část svého života věnují chudým a potřebným dětem. Prostřednictvím projektu Adoptce nablízko jim pomáháme vycestovat tam, kde je nejvíce potřebují.

Každé vyslání dobrovolníka s sebou však nese určité finanční náklady. Je třeba zajistit jeho vyškolení, letenku, vízum, očkování, podporu během pobytu a mnoho dalšího. Projekt Adoptce nablízko umožňuje „adoptovat“ si tyto dobrovolníky a jejich prostřednictvím tak pomáhat i chudým dětem a mládeži na mnoha místech světa.“²¹

Vysílání dobrovolníků

Salesiánská asociace Dona Boska (SADBA) připravuje a vysílá mladé lidi do salesiánských středisek po celém světě. Mladí lidé z České republiky tak mohou jeden rok svého života strávit například v Indii, v Keni, v Kongu, v Angole, v Ekvádoru nebo v Bulharsku.

Náplň činnosti salesiánských dobrovolníků:

přímá práce s dětmi a mládeží,

příprava jednorázových akcí (víkendových či prázdninových),

vedení zájmových kroužků,

výuka (cizích jazyků, odborných technických předmětů,...),

doučování,

manuální práce,

administrativní práce,

a další dle potřeby místa a schopností dobrovolníka.

---

²¹ O projektu | Adoptce na blízko. Pomocí blízkých pomáhejme daleko | Adoptce na blízko [online]. Dostupné z: <https://www.adopcenablizko.cz/o-projektu/>

Dobrovolník má též možnost účasti na duchovním životě salesiánské komunity, ve které během dobrovolné služby žije.

Dobrovolnou službu můžeme rozdělit na krátkodobou (1 měsíc) a dlouhodobou (9 až 12 měsíců). Průběh přípravy zahrnuje 8 víkendů během jednoho školního roku, které probíhají v Salesiánských střediscích a farnostech. Náplní jednotlivých víkendů je např. informace o dobrovolné službě, seznámení s riziky dobrovolné služby nebo rizikové chování dětí i samotných dobrovolníků apod. Mezi další požadavky patří 80 hodinová praxe v zařízení v ČR nebo v zahraničí. Podmínkou pro vyslání dobrovolníka v rámci programu Adopce nablízko je absolvování této přípravy dobrovolníků.

Předpoklady dobrovolníka:

věk od 18 do 35 let,

zkušenost s prací s mládeží nebo ochota ji získat během přípravného roku,

osobní nasazení a zralá motivace (dobrovolná služba není útěk před problémy ani výlet za dobrodružstvím...),

znalost jazyka (v případě dobrovolné služby v zahraničí),

ochota pracovat v křesťanském prostředí,

dobrý zdravotní stav (zejména v případě dobrovolné služby v rozvojových zemích),

povinná účast na přípravných setkáních.

Misijní osvěta

„Salesiáni pracují na tom, aby se česká veřejnost dozvídala o životě lidí v rozvojových zemích. Bývalí misijní dobrovolníci pořádají besedy o svém působení v zahraničí. Každý rok na jaře probíhá také osvětový program „Dnes jím jako“. Žáci s učiteli společně plní úkoly v pracovních listech, hrají hry, vaří a poznávají rozvojovou zemi, na kterou je daný ročník zaměřený.“²²

2.3. Historie Misie v Bulharsku

Město Kazanlak

Město Kazanlak má 70. 000 obyvatel, město se nachází uprostřed Bulharska, v Růžovém údolí mezi pohořími Sredna gora a Stara planina. Čeští Salesiáni přišli do Kazanlaku v roce

---

²² Jsme s mladými ve světě - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/co-delame/jsme-s-mladymi-ve-svete/>

1994 a vytvořili zde centrum pro setkávání mládeže z celého Bulharska. Starají se o farnost, oratoř a chlapecký internát.

Chlapecký internát

„Malé ubytovací kapacity slouží chlapcům ze Staré Zagory, kteří chtějí studovat na kazanlackských školách. Každodenní doučování pomáhá chlapcům zvládnout kvalitativní rozdíly škol. Mimo školní docházky se chlapci účastní života komunity a podílejí se na vedení oratoře.“²³

Oazis – oratoř

Místo pro setkávání mladých ve věku 10 – 20 let, kde si mohou zahrát stolní fotbal, kulečnick nebo jakoukoliv jinou hru.

Cílem tohoto místa je navodit bezpečné místo plné důvěry a pochopení, kam se děti a mladiství budou chtít vracet. Salesiáni se snaží vzdělávat dobrým příkladem a snaží se jim předat hodnoty potřebné pro budoucí život.

Velice důležitá je v Bulharsku osobní báze vztahů. Díky menšímu počtu lidí je možné budovat intenzivnější kontakt a věnovat se individuálně každému mladému člověku.

Setkání pro katolickou mládež z celého Bulharska

„Duchovní obnovy – pravidelně jsou pořádány adventní a postní duchovní obnovy a nově také setkání zaměřená na hledání povolání.

Setkání animátorů – v roce 2007 začal program salesiánských animátorů, který má obdobný průběh jako animátorský program v ČR – cílem je vést schopné mladé lidi v Bulharsku k tomu, aby přebírali svým dílem zodpovědnost za salesiánské dílo v zemi a snažili se pomáhat salesiánům v jejich práci.“²⁴

Město Stará Zagora

Stará Zagora je město ve středním Bulharsku, které má kolem 154.000 obyvatel.²⁵

V roce 2008 se část kazanlackské komunity přesunula do Staré Zagory a začala budovat nové dílo, které je od toho kazanlackského značně odlišné.

²³ Kazanlak - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/bulharsko/kazanlak/>

²⁴ Kazanlak - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/bulharsko/kazanlak/>

²⁵ Местоположение | Община Стара Загора. Община Стара Загора [online]. Copyright © 2022 [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.starazagora.bg/bg/mestopolozhenie>

V současné se době se Salesiáni zaměřují na romské děti, mládež a jejich rodiny ve čtvrti Lozenec ve Staré Zagoře a v obci Kalitinovo kousek od Staré Zagory. Spolupráce je založena na kroužcích (taneční, hudební, rukodělné a biblické hodiny), na jejich vzdělávání (doučování, spolupráce se školou) a výchově k víře. Podmínkou pro účast na činnostech nabízených salesiány je školní docházka. Dále Salesiáni společně s dlouhodobými dobrovolníky připravují podzimní a jarní krátkodobé tábory a v létě dlouhodobé tábory. V průběhu celého roku se jezdí na jednodenní výlety především na poznávací výlety např. do muzea, do zoologické zahrady, do okolních měst.

Mezi mladými se pomalu vytváří skupinka romských animátorů, kteří pomáhají s vedením kroužků a doučováním. V roce 2013 zde salesiáni začali stavět nové centrum: kostel, školu, dům a hřiště. V roce 2022 v novém centru probíhalo doučování, volnočasové aktivity. Dále se bude dokončovat hřiště pro děti, kostel a část centra pro školu.

„Naším hlavním cílem je zvýšit motivaci dětí a studentů k akademické práci; utvářet kladný vztah ke škole; rozvíjet individuální potenciál dětí a povzbuzovat je k rozvoji jejich zájmů a nadání jejich zapojováním do různých typů workshopů – hudební a taneční, tělesná výchova a sport, výtvarné umění, užité umění, design; cizí jazyky; zvyšovat sebeúctu a sebevědomí dětí prostřednictvím realizace, prosazování a rozvoje jejich osobních kvalit a nadání; rozšiřovat sociální kontakty dětí od 1. do 10. třídy a poskytovat alternativy k novým přátelstvím; zapojit rodiče do vzdělávání dětí; zvýšit úroveň vzdělání rodičů.“²⁶

2 Salesiánský styl výchovy

Don Bosko není autorem žádného uceleného pedagogického systému. Úspěšný s dětmi a mládeží byl převážně pro své organizační a výchovné schopnosti. Věřil v dobré jádro v každém člověku. Ke znakům salesiánské pedagogiky patří poskytnout mladým lidem pocit sympatie, podporu a být vnímavý k potřebám dětí a mladým.

---

²⁶ За фондацията – Фондация "Дон Боско България". Фондация "Дон Боско България" – Възпитание, образование, интеграция, личностно развитие [online]. Dostupné z: http://www.fondaciadonboskobg.org/?page_id=12

Jádro Salesiánské charakteristiky práce s mládeží spočívá v preventivním výchovném systému, do kterého patří:

Rodinnost

Přestavuje vytvoření bezpečného prostředí pro děti a mladistvé, které pro ně představuje domov, ve kterém jsou přijímáni. Rodinnost má být formou osobních vztahů a výchovy. Každá z pracovníků, kteří pracují v Salesiánském prostředí, by se na tomto měl podílet.

Asistence

Asistencí je označena aktivní přímá práce mezi dětmi. Snaha vytvářet mezi pracovníky zařízení a dětmi a mladistvými osobní vztahy, naslouchat jim, vést je a povzbuzovat jejich společnou zábavu. Tento styl výchovy charakterizuje, že při mladém člověku je dospělý pracovník, přítel a průvodce ve výchovném procesu. Slovo vyžaduje partnerské, pozorné a láskyplné jednání. Asistenci si v tom případě můžeme vysvětlit jako výchova dětí a mladistvých je možná pouze dialogem, láskou a úctou k osobě a individualitě mladého člověka.

Věrohodnost a autorita

Don Bosko říká, že hodnoty a jejich řád mohou uspět jen tehdy, pokouší – li se je vychovatelé realizovat individuálně i ve společenství. Z této věrohodnosti vychází autorita jednotlivých spolupracovníků i celého výchovného společenství. Opravdová autorita pak zvětšuje vývojové šance mladých lidí a podporuje jejich zrání.²⁷

Láska vychovatele

Pro Dona Boska byla základním výchovným principem láska k bližnímu a laskavost. Laskavost je dnešním typickým znakem salesiánské výchovy a pastorece.

Láska vychovatele se projevuje ve třech směrech:

Rozum

Zásada rozumnosti má zavazovat, aby se s mladými jednalo podle norem pedagogiky a pastorece. Pracovníci by měli mít odborné kompetence a měli by objektivně vnímat situaci každého dítěte a mladistvého zvlášť.

Laskavost

Mladí by měli pocítit, že je pracovníci zařízení mají rádi a myslí to s nimi dobře. Totéž platí při konfliktech při výchově, kde musí být nastaveny hranice. Laskavost znamená projevit pozornost, náklonnost a zároveň vyžadovat dodržování pravidel.

---

²⁷ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN isbn978-80-262-0126-7

Náboženství

Výchovná činnost vychází k obrazu křesťanství člověka a zároveň je motivována vírou v Boha. Don Bosko se nám snaží ukázat obraz boží lásky, kterou ukážeme mladým pomocí cesty k důstojnému životu v solidaritě, svobodě a spravedlnosti.

Veselost a optimismus

K Salesiánské pedagogice patří příjemná atmosféra, radostné a vytváření atraktivní nabídky pro volný čas jako jsou výlety, hry, hudba nebo divadlo. Důležité je také hřiště, kde se mohou mladí lidé scházet. Dále sem můžeme zahrnout společné slavení svátků církevního roku, řeholního společenství nebo osobní výročí.

Pohostinnost

Všechna zařízení by měla vyrazovat přívětivou atmosférou, Salesiánské prostory a hřiště by měly být místem, kde mladí rozvíjejí svou tvořivost a aktivitu. Setkávají se radostně a spontánně a tím to se učí chápat a utvářet svůj život.

Náboženská praxe

Salesiánská výchova vychází z křesťanského obrazu člověka a je motivována vírou v Boha. Mladým by měla být ukázána cesta k důstojnému životu ve svobodě, solidaritě a spravedlnosti.

Výchovné a pastorační společenství

Mezi priority by mělo patřit vybudování výchovně pastoračního společenství. Do kterého patří např. učitelé, rodiče, vychovatelé nebo salesiáni. Všichni, kteří fungují v salesiánském zařízení, společně přinášejí hodnoty typické pro salesiánský výchovný styl. Tento styl není možné uskutečňovat individuálně, nýbrž za pomoci vše zúčastněných, kteří společně vytvářejí příjemnou atmosféru, dobrou spolupráci a vzájemné porozumění.

3. SOCIÁLNÍ SLUŽBA

Poskytování sociálních služeb v České republice je upraveno zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Tím to zákonem jsou vymezeny podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci pomocí sociálních služeb a příspěvku na péči, dále jsou upraveny podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, výkon veřejné správy v sociálních službách, inspekci poskytování sociálních služeb a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách.

Sociální službou se rozumí činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.

Cílem sociálních služeb je snížení sociálních a zdravotních rizik uživatelů sociální služby. Zlepšení nebo alespoň zachování soběstačnosti uživatelů sociální služby. Rozvíjení schopností uživatelů sociální služby.

3.1. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Podle právní legislativy patří Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (dále je NZDM) do sociálních služeb. Pod tím to pojmem rozumíme „činnost zajišťující pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.“²⁸

Prevenci sociálního vyloučení rozumíme podle zákona číslo 108/2006 Sb. služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.“²⁹

Samotná NZDM jsou podle definice zákona: „Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.“³⁰

Základní činnosti při poskytování sociálních služeb v NZDM se zajišťují:

a) „výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, do kterých můžeme zařadit např. Zajištění podmínek pro společenský přijatelné volnočasové aktivity, pracovně výchovné činnosti

²⁸ 108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>

²⁹ 108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>

³⁰ 108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>

s dětmi, nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností a zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání.

b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávající se ve společenském prostředí.

c) patří sociálně terapeutické činnosti, jako jsou socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob,

d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Do této skupiny patří pomoc při vyřizování běžných záležitostí a pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob.³¹

3 Cílová skupina NZDM

Pokud vycházíme ze zákona o sociálních službách číslo 108/ 2006 Sb., klienty NZDM jsou především děti a mládež. Věkovou hranici můžeme podle toho určit mezi 6ti až 26 lety. Věkové rozpětí můžeme rozdělit do tří skupin. První skupinu tvoří děti ve věku 6 – 12 let, druhá skupina je mládež 13 – 18 let a poslední skupinu je pro mladé dospělé ve věku 19 – 26 let.

Cílovou skupinu můžeme, také rozdělit podle toho, kde se tato skupina pohybuje nebo žije – tedy sociálně a geograficky. Dále můžeme cílovou skupinu klientů NZDM, rozdělit do tří skupin podle nepříznivé sociální situace:

Konfliktní společenské situace (situace, které jsou v rozporu se společenskými, právními a kulturními normami).

Do kterých můžeme zařadit projevy šikany, drobnou kriminalitu, vandalismus, násilné projevy, útěky z domova či z jiného přístřeší, záškoláctví, pohlavní zneužívání a domácí násilí.

---

³¹ 505/2006 Sb. Vyhláška, kterou se provádí zákon o sociálních službách. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 06.08.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505#cast2>

Obtížné životní události (situace, v nichž se člověk těžko orientuje a které jsou obtížně řešitelné vlastními silami).

Např. rozpad rodiny, partnerské problémy rodičů, komplikace spojené se sexuálním debutem, selhávání ve škole či v zaměstnání, problémy s volbou školy a povolání, rozpad vlastních partnerských vztahů, partnerské problémy, obtíže při získávání obživy, zajištění bydlení a těhotenství u dospívající dívky.

Omezující životní podmínky (blížeji život v prostředí, které způsobuje omezení psychosociálních dovedností, především v nepříznivém prostředí rodinném a sociálním).

Můžeme sem zařadit neschopnost adaptace, neschopnost navázání vztahů, absence zájmů, absence citlivosti, pocit odcizení, pocit zneschopnění, pasivní životní stereotypy, malé možnosti k aktivnímu uplatnění v sociálně akceptovaných činnostech.

„Klienti NZDM tvoří mladí lidé, kteří dávají přednost neefektivnímu trávení volného času nebo kteří se sami nemohou, nebo nechtějí zapojit do standardních volnočasových aktivit. Jedná se o mládež, která nedokáže při potřebě pomoci jasně definovat svoji zakázku, jak to vyžadují jiné instituce, nebo také mládež, která se přímo vyhýbá standardním formám institucionalizované pomoci. Často to bývají také mladí lidé, kteří vyznávají specifický životní styl, díky kterému se dostávají do konfliktů ohrožující je samotné nebo i jejich okolí.“³²

4 Princip nízkoprahovosti a obsah služby

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se snaží realizovat službu, tak aby byla docílena její dostupnost. Jedná se o snahu odstranit psychologické, prostorové a finanční bariéry, které by případně mohly bránit vyhledat nebo využít nabízených služeb.

„Matoušek uvádí, že nízkoprahová zařízení pro děti a mládež mají ambici spoluvytvářet životní styl rizikových dětí a mládeže a podpořit je při zvládání nepříznivých životních

---

³² STEHLÍKOVÁ, Silvie. \textit{Metody práce s klientem v NZDM. Případová studie NZDM Půda} [online]. Brno, 2012 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/93joy0/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Roman Švaříček, Ph.D.

podmínek, případně socializačních obtíží. Nabízejí aktivity pro volný čas a poradenské služby, terénní služby, individuální případovou práci a zprostředkování jiné pomoci.“³³

Podle Herzoga je služba určena dětem a mládeži, které se ocitli v obtížné životní situaci nebo jsou jí ohroženy. Určena je těm, kteří nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče. Jde o navazování kontaktu, poskytování informací, odbornou pomoc, podporu a vytváření podmínek pro sociální začlenění a pozitivní změnu ve způsobu života. Jedná se o stacionární formu sociální služby nízkoprahového charakteru.

Cílem je minimalizovat možná rizika související s jejich způsobem života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohli řešit svoji nepříznivou sociální situaci.³⁴

Především se jedná o osobní nastavení nízkoprahovosti samotných pracovníků zařízení. Ti by měli být pro klienty, co nejvíce dostupní. Nemají od klientů přehnaná očekávání, přijímají je a neodsuzují.

Pracovníci svou přítomností naplňují jedny z hlavní potřeb klientů „s někým být a cítit se v bezpečí.

Maximální přístupnost a fyzická dostupnost pro uživatele

Kluby by měly být zřizovány v lokalitě, kde se cílová skupina vyskytuje nejčastěji (např. městská sídliště, sociálně vyloučené lokality apod. Otevírací doba zařízení by měla být přizpůsobena školnímu vyučování a vyplňovala volný čas.

Zachování anonymity uživatele

„Zařízení zjišťuje o uživateli pouze nezbytně nutné údaje (např. přezdívkou nebo jen křestní jméno) potřebné k vedení dokumentace a následných statistik výkonů, které souvisejí s poskytováním sociální služby. Uživatel má právo zachovat si anonymitu a je na jeho rozhodnutí, jaké další informace o sobě uvede.“³⁵

---

³³POPELKOVÁ, Kristýna. \textit{Volnočasové aktivity nízkoprahového zařízení pro děti a mládež jako prevence vzniku rizikového chování} [online]. Olomouc, 2019 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/q5lsba/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

³⁴NOVÁKOVÁ, Lucie. \textit{Role sociálního pracovníka v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež} [online]. České Budějovice, 2016 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7rdu01/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. Vedoucí práce doc. Michal Opatrný, Dr. theol.

³⁵ Česká asociace streetwork, o.s.: Pojmosloví NZDM. Publikováno v roce 2008 v rámci projektu „Systém vzdělávání pro pracovníky a odborníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a streetwork v hl. m. Praze“. Praha 2008

Uživatel může využívat zařízení kdykoliv v rámci jeho otevírací doby

Záleží pouze na klientovi, zda nabízenou aktivitu využije nebo ne. Není povinen účastnit se připravených činností ani se do služby registrovat.

Sociální služby v zařízení jsou poskytovány bezplatně

Bezplatná služba naplňuje princip maximálně přístupnosti.

Provozní doba je přizpůsobena uživatelům

Provozní doba služby odpovídá potřebám uživatele. Je provozována v době, kdy uživatel má podmínky přijít do zařízení. Provozní doba služby je stabilní a nedochází k jejím náhlým výpadkům. Většinou jsou kluby otevřeny během celého odpoledne. Volně navazují na školní vyučování a zároveň vyplňují dětem volný čas.

Nežádoucí je závislost na službě – tzv. kluby by neměly mít otevřeny všechny dny v týdnu.

Klienti by si měli umět naplnit svůj volný čas sami, bez podpory nízkoprahového zařízení.

„Kluby poskytují služby všem bez ohledu na původ, náboženské vyznání, politickou orientaci, sociální postavení, rasu, sexuální orientaci či pohlaví.“³⁶

Obsah služby

seznam služeb poskytovaných zařízením vede k vytváření individuálního plánování a naplňování procesu individuálního plánování s klientem.

Kontaktní práce

„Jde o způsob a metodu práce v NZDM, která je založena na vytváření vzájemné důvěry mezi pracovníkem a klientem. Její pomocí vytváříme prostor pro realizování cílených intervencí-drobných individuálních plánů. Vytváříme základní pracovní rámec pro realizaci určitého úkolu. Součástí této kontaktní práce je kultivace komunikace s klienty a učení se vyjádření svých potřeb. Nejčastější podobou kontaktní práce je rozhovor v přirozeném prostředí.“³⁷

Situační intervence

V prostoru zařízení vznikají situace s výchovným obsahem, ve kterých můžeme uplatnit sociálně pedagogickou práci. Pracovník zařízení vstupuje do interakcí mezi uživateli služby a reflektuje podněty nebo přináší podněty.

³⁶ Česká asociace streetwork, o.s.: Pojmosloví NZDM. Publikováno v roce 2008 v rámci projektu „Systém vzdělávání pro pracovníky a odborníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a streetwork v hl. m. Praze“. Praha 2008

³⁷ Česká asociace streetwork, o.s.: Pojmosloví NZDM. Publikováno v roce 2008 v rámci projektu „Systém vzdělávání pro pracovníky a odborníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a streetwork v hl. m. Praze“. Praha 2008

Informační servis uživateli

Pracovník poskytne specifické informace klientovi zařízení. Poradenství můžeme provádět ústní formou a doplnit ho písemnou formou v podobě letáků a vytištěných údajů.

Poradenství

Poradenství v zařízení obsahuje např. nabídku rady, vyhodnocení situace nebo řešení vedoucí k odstranění obtíží klienta. Jedná se o řešení aktuálních problémů a pomoci klientovi zvýšit jeho kompetence při řešení jeho obtíží. Nejvíce se poradenství vztahuje na záležitosti vztahů, rodiny, návykových látek nebo školy. Poradenství by mělo probíhat nejlépe v samostatné místnosti.

Krizová intervence / Pomoc v krizi

Může se jednat o cílovou intervenci zaměřenou na zvládnutí potíží, pozorování chování klient a posouzení jeho aktuálního psychického stavu nebo o rozhovor směřující k orientaci v příčinách klientova krizového stavu.

Rozsah intervence závisí na tom, zda pracovník je kvalifikován pro krizovou intervenci. Pokud je pracovník bez kvalifikace poskytne uživateli v krizi pomoc pouze v rozsahu akutní intervence s odkázáním na odborníka.

Zprostředkování dalších služeb (doprovod)

Jedná se o dojednání návazných služeb. Dále se jedná o fyzický doprovod do zařízení návazných služeb nebo asistenci při jednání

Kontakt s institucemi ve prospěch uživatele

Kontakt je realizován se souhlasem a vědomím uživatele (nejlépe za jeho přítomnosti) a jedná se o intervence realizované pracovníkem u institucí návazné péče nebo dalších institucí.

Práce s blízkými

Poradenství

Tato služba je realizována pouze za souhlasu klienta. Jedná se o poradenství poskytované blízkým osobám

Volnočasové aktivity

Aktivity, poskytující náplň volného času uživatelů, které nespádají do jiných výkonů NZDM.

1. „Základní jednoduché instrumentální aktivity, které uživatel realizuje z vlastní vůle a vlastní aktivitou, pracovníci je pouze zprostředkovávají (např. zapůjčí vybavení). Jedná

se např. o poslech hudby, kreslení v běžných prostorách klubu, pouštění filmu, který si uživatelé sami vybrali.

2. Složitější volnočasové aktivity, které realizuje uživatel z vlastní vůle a vlastní silou. Pracovníci je pouze zprostředkují nebo poskytnou podporu (návodnou pomoc), aby je uživatel mohl smysluplně využívat. Tyto aktivity jsou vytvářeny na základě zájmu a potřeb uživatelů a s jejich spoluúčastí. Jedná se například o hudební zkušebnu, výtvarnou dílnu, počítačovou místnost. Tyto aktivity mohou uživatelé vykonávat samostatně, bez instruktáže pracovníka.

3. Akce, které iniciovali sami uživatelé, a u jejich realizace dochází ke kooperaci mezi uživateli a pracovníky. Pracovníci usilují o zvýšení organizačních dovedností uživatelů a jejich seberealizaci

4. Akce, které slouží ke zpestření rutiny (každodennosti) klubu nebo k propagaci zařízení - koncerty, turnaje, výjezdní akce atd. Přípravují je sami pracovníci klubu, pokud je to možné, zapojují do realizace uživatele.

5. Dílny - pravidelné či nepravidelné akce, na nichž je zajištěn lektor (interní nebo externí) pracovník. Uživatel může dílnu vyhledat a volně se zapojit do nabízených aktivit.³⁸

- Preventivní, výchovné a pedagogické

Jedná se o programy specifické prevence. Může se jednat např. o programy prevence gamblerství nebo prevence sexuálního zneužívání. Klientům můžeme předat informační materiál v podobě letáček nebo brožurek. Speciální programy jsou vytvořené podle potřeb cílové skupiny a dané lokality.

Jednorázové či příležitostné programy

Beseda, komponovaný pořad, diskuse a další aktivity, které jsou realizovány interními nebo externími pracovníky v zařízení.

Dlouhodobé programy

Programy, které obsahují nácvik dovedností, chování nebo předávání specifických znalostí. V rámci provozu NZDM mají vytvořenou samostatnou strukturu (cíle, cílová skupina) Součástí programu je evaluace výsledků a jejich uplatňování probíhá prostřednictvím výkonů NZDM (kontaktní práce, poradenství, besedy)

---

³⁸ Česká asociace streetwork, o.s.: Pojmosloví NZDM. Publikováno v roce 2008 v rámci projektu „Systém vzdělávání pro pracovníky a odborníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a streetwork v hl. m. Praze“. Praha 2008

Doučování

Jedná se školní nebo mimoškolní doučování. Doučování můžeme rozdělit na dlouhodobé (pravidelná pomoc s učením na reparát, pololetní písemka) nebo krátkodobé (pomoc s domácím úkolem). Do doučování můžeme také zahrnout rozvoj motorických a kognitivních dovedností, společenských a hygienických návyků.

Do NZDM nemůžeme zařadit ideologické zaměřené výchovné programy, komerční aktivity, oddílové schůzky, kroužky, psychoterapie jako samostatně poskytovaná služba a výměnné programy pro uživatele drog.

5 Metody práce v NZDM

„Mezi metody práce v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež patří případová, kontinuální a kontaktní práce. Do dalších metod můžeme zařadit terénní sociální práci a poradenství.,“³⁹

A. Kontaktní práce

Pojmem kontakt rozumíme prostor pro poskytnutí služeb. Kontakt je prostorem mezi pracovníkem a klientem. Klient využívá některou službu, kterou pracovník poskytuje.

Pokud klient využívá jenom kontaktní prostor zařízení, jedná se o kontakt nespecifický.

Rozdíl mezi kontaktní prací v terénu a v zařízení spočívá v poskytování služeb a statusu pracovníků.

„Vymezení statutu kontaktního pracovníka v centru a v terénu je nutné, obzvláště jestliže dochází k souběhu těchto programů a klienti mohou využívat služeb obou programů.“⁴⁰

Standardy NZDM vymezují fáze kontaktu s klientem. Zájemce o službu poprvé přichází do zařízení. Zájemce a pracovník zařízení se vzájemně představí a pracovník zájemce seznámí klienta se službou a pravidly. Pracovník během rozhovoru mapuje klientovy potřeby.

V další části rozhovoru dochází k definici objednávky a ke konfrontaci s nabídkou a možnostmi zařízení. Dochází ke kontraktu mezi zařízením a zájemcem v podobě písemné nebo ústní.

---

³⁹ Specifický postup sociálních pracovníků definované cílem nebo cílovou skupinou. metoda - ABZ.cz: slovník cizích slov. ABZ.cz: slovník cizích slov - online hledání [online]. Copyright © [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/metoda>

⁴⁰ BRUKNEROVÁ, Eva. Práce s neorganizovanou mládeží v nízkoprahovém zařízení [online]. Brno, 2007 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/rug0l/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ema ŠTĚPAŘOVÁ.

Kontrakt obsahuje např. cíl, úkoly na obou stranách, prostřednictvím nichž lze cíle dosáhnout, časový ráme a jak bude ukončen.

Poté nastává naplnění kontraktu, ukončení poskytování služby nebo předefinování objednávky.

Kontrakt je ohraničen pravidly, která by měla být vyvěšena na viditelném místě v zařízení.

Pravidla by měla být srozumitelná pro všechny klienty zařízení.

Vymezení pravidel zařízení slouží k ochraně prostoru před fyzickým a slovním násilím, před návykovými látkami nebo před poškozováním majetku zařízení a neprovozováním žádné sexuální aktivity v zařízení.

Pracovníci mají možnost udělit klientům sankce za nedodržování daných pravidel (např. vypovězení z klubu na den)

B. Případová práce

Případovou práci můžeme rozdělit na individuální a skupinovou. Cílem je navození změny chování klienta a řešení klientova problému. Případovou práci můžeme definovat jako plánovanou, pravidelnou a opakovanou.

Na klienta klade vyšší nároky (např. včasný příchod na předem domluvené setkání, plnění úkolů, které se na setkání stanoví), což vede ke zvyšování prahovosti služby.

Případová práce má své místo i v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež. Pokud pracujeme s klientem, cílíme na změnu jejich chování a soustředíme se na vnější aspekty klienta. Naším cílem je, aby se klientovi zkvalitnil život a orientoval se v něm. S klientem můžeme pracovat na rozvoji sociálních dovedností, motivaci nebo mu poskytnout další důležité informace

„Pro změnu skupinovou či interpersonální se lze zaměřit na rozvoj schopnosti vyjednávat a vstupovat do interakcí v reálném světě. Navození změny v životě klienta uskutečňujeme v přímém kontaktu s ním např. poskytováním informací, v rámci preventivních aktivit apod. Změnu můžeme navodit i nepřímou odkázáním na jiného odborníka, zprostředkováním kontaktu s jiným odborníkem či doprovodem k němu.“⁴¹

C. Streetwork

Jedná se o „specifickou vyhledávací, mobilní terénní sociální práci, která zahrnuje aktuální nízkoprahovou nabídku sociální pomoci uživatelům drog a osobám, zpravidla mladšího věku,

---

⁴¹ BRUKNEROVÁ, Eva. Práce s neorganizovanou mládeží v nízkoprahovém zařízení [online]. Brno, 2007 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/rug0l/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ema ŠTĚPAŘOVÁ.

žijícím rizikovým způsobem života, u nichž je předpoklad, že sociální pomoc potřebují a dosud nejsou v kontaktu s příslušnou institucí.“⁴²

Terénní sociální práce se odehrává v klientově přirozeném prostředí. V lokalitách, kde se nejčastěji cílová skupina vyskytuje. V rámci nízkoprahového zařízení pro děti je prvořadý výběr lokality, který je určen spádovou oblastí NZDM. Další fází je monitoring nebo také mapování dané lokality.

Terénní pracovník má za úkol zjistit charakteristiku lokality, sociální sítě a návaznost institucí. Dalším úkolem je zjištění možností trávení volného času a konkrétní specifika lokality (např. podchody a pasáže).

„Dále terénní pracovník provádí vyhledávání. To spočívá v poznávání jednotlivých skupin spadajících do cílové skupiny. Sleduje určité základní kategorie jako typ lokality, ve které se skupina pohybuje, složení skupiny podle věku, pohlaví, množství členů. Také se zaměřuje na to, proč tráví čas právě na ulici a jakým způsobem jej nejčastěji tráví.“⁴³

Důležitou částí je první kontakt s potenciálním klientem. Terénní pracovník sám osloví skupinu nebo se k ní dostává přes někoho dalšího. Další možností je oslovení ze strany cílové skupiny.

Navázaný vztahu mezi klientem a pracovníkem může přejít do dlouhodobého vztahu založeného na důvěře, kterou můžeme využít při řešení případných budoucích problémů na straně klienta.

Mezi další aktivity terénního pracovníka patří nabízení alternativ pro trávení volného času a služeb NZDM. Práce terénního pracovníka může být také alternativou pro klienty, kteří se nechtějí stát klienty nízkoprahového zařízení.

Proces užívání služby

„Na začátku prvního setkání probíhá přijímací proces formou rozhovoru, jehož cílem je dojednávání a vyjasňování potřeb zájemce a zpětné poskytování informací o nabízených službách NZDM.“⁴⁴

---

⁴² Česká asociace streetwork, o.s.: Pojmosloví NZDM. Publikováno v roce 2008 v rámci projektu „Systém vzdělávání pro pracovníky a odborníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a streetwork v hl. m. Praze“. Praha 2008

⁴³ BRUKNEROVÁ, Eva. Práce s neorganizovanou mládeží v nízkoprahovém zařízení [online]. Brno, 2007 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/rug0l/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ema ŠTĚPAŘOVÁ.

⁴⁴ Pro zdraví 21 Beroun – Komplexní zdravotní, sociální a pedagogické služby v oblasti duševního zdraví dětí a adolescentů [online]. Copyright © [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.prozdravi21.cz/wp-content/uploads/nzdm.pdf>

Poté je mezi klientem a pracovníkem zařízení podepsána Dohoda o poskytování služby, na které navazuje Plánování služby a způsob vstupu do procesu užívání služby.

V rámci prvního kontaktu je uživatel seznámen s možností anonymity, s veřejným závazkem služby, s charakterem a obsahem služby, s provozními náležitostmi služby, s pravidly služby, s cenou služby, s vedením dokumentace. Dále jsou klientovi nabídnuty informační materiály určené jeho zákonným zástupcům (např. letáček pro rodiče), nebo je nabídnuto, aby uživatel přivedl zákonné zástupce sebou.

prostřednictvím terénních sociálních pracovníků oslovuje zařízení potencionální klienty, kteří odpovídají cílové skupině služby. Možní klienti jsou oslovováni pomocí informačních kanálů, které cílová skupina preferuje, distribucí informačních materiálů nebo realizací specifických informačních aktivit např. informováním ve školách a na veřejných akcích.

Uživatel může vstoupit do služby také na základě reference v rámci sítě návazné péče (např. doporučení od kurátora pro mládež, probační a mediační služby, školy atd.).

V rámci prvního kontaktu je klient seznámen s pravidly služby obsahují, které např. obsahují: práva, která má jako uživatel při užívání služby zaručena, činnosti a chování, které jsou při užívání služby zakázány, sankce, které mohou být uživatelům za porušení pravidel uděleny, postup, jakým způsobem jsou sankce udělovány, možnosti, jakým způsobem je možné vznést stížnost, kam či komu se adresuje, kdo ji řeší, jakou formou a do kdy musí být vyřízena.

Před podepsáním Dohody o poskytnutí služby, která může být jak ústní tak písemná, je klient seznámen s náležitostmi, které smlouva musí vždy obsahovat: označení smluvních stran, druh sociální služby, rozsah poskytování sociální služby, místo a čas poskytování sociální služby, výši úhrady za sociální služby, ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených poskytovatelem pro poskytování sociálních služeb, výpovědní důvody a výpovědní lhůty, dobu platnosti smlouvy.

Součástí dohody o poskytnutí služby je informovaný souhlas s minimálním adaptačním cílem služby. Jedná se o vzájemné sladění služby a klienta.

Minimálním - adaptačním cílem služby je, pobyt v zařízení, který splňuje níže uvedené charakteristiky: Chci do zařízení chodit. Chci využívat prostor a vybavení zařízení. Souhlasím s tím, že budu dodržovat pravidla zařízení. Souhlasím s tím, že budu pracovníky aktivně oslovován s nabídkou preventivních témat a výchovně vzdělávacích a aktivizačních činností. Souhlasím s tím, že budu oslovován s nabídkou poradenství např. v oblastech vztahů,

závislosti, škola, zákony a práva, atd. Souhlasím s tím, že se mnou bude plánováno další využívání služby. Byl jsem seznámen s maximálním termínem pro revizi cílů (termín, kdy bude uživatel opět osloven). Vím, že tyto nabídky nemusím akceptovat. Pokud zájemce o službu souhlasí se všemi výše zmíněnými body, stává se klientem služby. Součástí adaptačního cíle je komunikace mezi klientem a pracovníkem zařízení o klientových potřebách a zakázkách v rámci kontaktní práce. V rámci dalších rozhovorů se s klientem zařízení uzavře individuální zakázka.

D. Individuální plán

V NZDM může být individuální plán vytvořen pro krátkodobé i dlouhodobé zakázky uživatelů a je propojen s individuální prací s uživateli klubu.

Do procesu plánování jsou zařazeny činnosti a intervence, při kterých se pracovníci aktivně zajímají o situaci uživatele. Situaci klienta průběžně sledují a vyhodnocují. V případě obtížnějších problémů je klienta nabídnuta intervence. Průběh individuálního plánování je evidován a jsou vedeny záznamy dílčích cílů, hodnocení dosažených cílů, uzavření plánu.

Každé individuální plánování má svůj výstup, tedy individuální plán, který je vázán na zakázku uživatele a končí naplněním cíle. Individuální plán obsahuje dohodu zařízení (zastoupeného pracovníkem) a uživatele, která stanoví: jméno klíčového pracovníka, který je odpovědný za plánování a průběh služby. Cíl, ke kterému má poskytnutí služby směřovat, kritéria, dle kterých se bude hodnotit dosažení cílů (jak poznáme, že již bylo cíle dosaženo), prostředky, kroky, které povedou k dosažení cílů, termín vyhodnocení, revize dohody.

„Každý uživatel sociální služby má určeného zaměstnance poskytovatele – klíčového pracovníka, který s uživatelem nastavuje individuální plán služby (dále jen IP) na základě vyjednaných cílů a potřeb uživatele. IP je písemný, klíčový pracovník ho spolu s uživatelem průběžně hodnotí, případně mění.“⁴⁵

6 Ukončení procesu poskytování služby

Před samotným ukončením služby by na poradě týmu mělo zhodnotit, jak byly naplněny cíle služby, možnost nabídnout klientovi jiné služby nebo jiné zařízení.

Službu může být ukončena ze strany klienta nebo pracovníka zařízení služba může být ukončena písemně nebo ústní formou. Pokud byly naplněny všechny cíle poskytované služby

---

⁴⁵ Česká asociace streetwork, o.s.: Pojmosloví NZDM. Publikováno v roce 2008 v rámci projektu „Systém vzdělávání pro pracovníky a odborníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a streetwork v hl. m. Praze“. Praha 2008

a klient už nemusí využívat služeb zařízení, služba se ukončí pomocí dohody mezi klientem a pracovníkem zařízení.

Jedná – li se o ukončení poskytování služby ze strany klienta, tým na poradě zhodnotí, zda je účelný popřípadě další kontakt s klientem. Důvody pro ukončení poskytování služby ze strany klienta jsou následující:

Uživatel již nemá zájem o služby zařízení. Pracovníci zařízení neplní dohody s uživatelem uzavřené. Pracovníci zařízení sami porušují pravidla a podmínky poskytování služeb. Pracovníci zařízení ve vztahu k uživateli porušují obecně závazné předpisy a zákony, porušují práva uživatelů. Uživatel je nespokojen se službami zařízení. Uživatel se rozhodl využít služeb jiného zařízení, které lépe odpovídají jeho potřebám.

V případě, že je ukončení služby ze strany pracovníků zařízení, jsou definovány důvody, postupy a kompetence pracovníků ze strany zařízení. Klient je informován o důvodech, které vedly k ukončení služby a jsou mu nabídnuta zařízení, na které se může obrátit pro pomoc.

Důvody pro ukončení poskytování služeb ze strany zařízení: Opakované dlouhodobé (6 měsíců) porušování dohod ze strany uživatele, zneužívání pracovníků a služeb zařízení pro jiné cíle, než jaké jsou dohodnuté. Opakované dlouhodobé (6 měsíců) porušování pravidel a podmínek poskytování služeb. Jednorázové velmi závažné porušení pravidel a podmínek poskytování služeb (napadení pracovníka, trestná činnost páchaná v prostorách zařízení apod.). Zařízení není schopno nadále poskytovat uživateli služby (z důvodů překročení kapacity zařízení, omezení finančních, personálních a jiných zdrojů).

4. ZÁKLADNÍ POTŘEBY DĚTÍ

„Lidská potřeba je stav charakterizovaný dynamickou silou, která vzniká z pocitu nedostatku nebo přebytku, touhou něčeho dosáhnout v oblasti biologické, psychologické, sociální nebo duchovní. Naplnění potřeb směřuje k vyrovnání a obnovení změněné rovnováhy organismu – homeostázy. Potřeby jsou nutné, užitečné, velmi úzce souvisí se zachováním a s kvalitou našeho života.“⁴⁶ Potřebu můžeme také popsat následovně: “ Potřebu můžeme také popsat jako nutnost organismu něco získávat nebo něčeho se zbavit. Stav organismu člověka, který znamená porušení vnitřní rovnováhy nebo nedostatek ve vnějších vztazích osobnosti.“⁴⁷

---

⁴⁶ Ošetrovatelský proces a potřeby člověka. Inovace VOV [online]. Copyright © [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.vovcr.cz/odz/zdrav/499/page02.html>

⁴⁷ Informační systém [online]. Copyright © [cit. 07.07.2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/med/podzim2018/BSPC011/Potreby_lidskeho_jedince_a_jejich_hierarchie.pdf

„I když každý z autorů nahlíží na lidské potřeby z jiného úhlu, v řadě věcí se shodnou, zejména v důrazu na uspokojování základních potřeb fyziologických a potřeby bezpečí, sounáležitosti a lásky. Bez naplnění těchto potřeb nelze naplňovat jakékoliv další potřeby, čehož jsou si autoři vědomi.“⁴⁸

4.1. Základní rozdělení potřeb

7 Z podstaty člověka:

Biologické - péče o tělo, příjem potravy a tekutin, vyprazdňování, spánek a odpočinek, komfort a pohodlí, sebezpečí, přiměřený pohybový režim, poloha

Psychické - odstraňování a zmírňování bolesti, strachu, identifikace obav a nejistoty, zabránění ztráty sebeúcty

Sociální - zmírnění/odstranění/ zabránění sociální izolace, možnosti seberealizace

Kulturní - možnost sledování a účasti na společenském dění, estetika prostředí (někdy vedeny jako samostatná oblast - estetické potřeby)

Sebevymáření - touha po pochopení, schopnost pojmenovat svá přání, své názory, prezentovat se svým životem

Duchovní - respektování náboženského přesvědčení, možnost účasti na duchovních obřadech

Podle počtu osob, kterých se týkají: individuální (osobní růst, realizace svých snů), kolektivní (potřeba zdrav.a sociální péče dané skupiny lidí, ochrana životního prostředí, pracovního prostředí aj.)

Dle obsahu: materiální (vyjadřují požadavek mít věci ve vlastnictví – dům, auto), nemateriální (osobní hierarchie hodnot – potřeba lásky, svobody, žít v souladu se svým svědomím), z ekonomického pohledu: ekonomické (mít značkové oblečení, adekvátní ocenění práce, aj.), neekonomické (mít dítě)

A) Způsobu vyvolání: hlavní (potřeby předcházející dalším), doplňkové (potřeby podílející se na zlepšování již dříve uspokojených potřeb - př. být úspěšný v práci), naléhavosti: nezbytné (zajišťující existenci), zbytné

---

⁴⁸ĀASTNÁ, Pavla. Základní lidské potřeby a jejich naplňování u žáků 1. stupně základní školy [online]. Brno, 2014 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/bi455/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Hana FILOVÁ.

B) Četnosti výskytu: trvalé (denní - jídlo, pití, odpočinek), občasné (vznikající s jistou pravidelností – vánoční dárky), výjimečné (nepravidelné – oslava výročí svatby), času: současné (prožívání současnosti – věnovat se rodině), budoucí (složit zkoušku)⁴⁹

8 Klasifikace potřeb podle Maslowa

Klasifikaci potřeb vytvořil americký psycholog Abraham Maslow, který lidské potřeby seřadil podle úrovní – na nejnižší příčce můžeme najít základní fyziologické potřeby až po ty složitější.

„Když je obtížné získat jídlo a bezpečí, uspokojování těchto potřeb bude ovládat jednání člověka a vyšší hmoty mají malý význam. Pouze když lze základní potřeby snadno uspokojit, bude mít jedinec čas a sílu věnovat se estetickým a intelektuálním zájmům. Umění a věda nekvetou ve společnostech, v nichž lidé musí bojovat o jídlo, úkryt a bezpečí. Nejvyšší motiv – seberealizaci – lze naplnit pouze po uspokojení všech ostatních potřeb“ (Atkinsonová, 2003, s. 471).⁵⁰

Specifické potřeby uspořádal Maslow do hierarchie, což znamená, že musí být nejdříve uspokojeny potřeby nižší a poté mohou být potřeby vyšší. Znamená to, že pokud nejsou uspokojeny nižší potřeby, nemohou být uspokojeny potřeby vyšší. Neznamená to, ale že každá úroveň musí být plně naplněna pro postup dál.

⁴⁹ Informační systém [online]. Copyright © [cit. 07.07.2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/med/podzim2018/BSPC011/Potreby_lidskeho_jedince_a_jejich_hierarchie.pdf

⁵⁰ 301 Moved Permanently. 301 Moved Permanently [online]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/uspokojovani-psychickyh-potreb-ditete.pdf>

⁵¹ Maslowova pyramida – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Maslowova_pyramida

Maslow na nejspodnější příčku přiřadil základní tělesné a fyziologické potřeby, do kterých můžeme zahrnout potřebu stravování, vyprazdňování, spánku, fyzické aktivity nebo rozmnožování. Na další příčce můžeme naléznout potřebu bezpečí a jistoty, která představují jistotu zaměstnání, zdraví.

Uprostřed pyramidy nacházíme potřebu lásky, přijetí a spolupatříčnosti, do které můžeme zahrnout potřebu lásky, zakládání rodiny, potřebu přátelství.

Mezi potřeby uznání a úcty můžeme zařadit potřebu přijímání, oceňování, sebeúcty. Na nejvyšší příčce můžeme naléznout potřebu seberealizace, do které Maslow zařadil potřebu cítit blízkost jiných lidí a všeobecně si vážit života, potřebu zajímat se o řešení problémů nebo potřebu spontánnosti v tvorbě myšlenek a činů.

9 Klasifikace potřeb podle Heluse

„Zdeněk Helus je významným a vyhledávaným psychologem a pedagogem, který se ve svém oboru zaměřoval zejména na děti a mládež. Helus dlouhé roky zkoumal nejen samotný vývoj dítěte z pohledu psychologie, ale také veškeré vlivy se kterými se děti setkávají v průběhu svého života z okolí společnosti a světa ve kterém se nacházejí.“⁵²

Helus říká, že pro dítě je důležitý plnohodnotný vztah s vychovatelem, do kterého mohou oba přinést svá přání a výzvy. *„Ze strany vychovatele je nutná hluboká míra porozumění, díky níž dítě může intenzivně prožívat své dětství a dále se vyvíjet ve zdravou osobnost. V nepříznivých případech však dochází k různým zraněním, traumatům, zklamání a nedůvěře; dítě se začíná vůči světu uzavírat a vytváří si mechanismy vytěšňování a obrany, tím dochází k dalšímu negativnímu ovlivnění jeho vývoje osobnosti s důsledky pro pozdější věk.“*⁵³

Vývoj osobnosti dítěte je v jejím celistvém uspořádání. Soulad psychického vývoje s tělesným, schopnost začlenit se do společnosti, navazovat vztahy s druhými lidmi, vývoj poznání, vývoj vlastností a jejich projevů atd.)

Helus vytyčuje v osobnostním pojetí dítěte tři výchozí předpoklady, a to předpoklad odkázanosti na druhé lidi (biologické potřeby, potřeby lásky a začleňování do mezilidských vztahů, potřeba edukační). Dále předpoklad vývojového směřování (k dospívání a dospělosti,

⁵² [online]. Dostupné z: https://www.megaknihy.cz/8953_zdenek-helus?p=1

⁵³ VLACHOVÁ, Jana. Uspokojování psychických potřeb dětí v kolektivní formě pěstounské péče [online]. Brno, 2012 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/zvqz8/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Milan VALACH

směřování ke svébytné nezávislosti, k sebepojetí a autentickému sebevyjádření). A poslední předpoklad potencialit. Potentialitou jsou chápány „takové kvality jeho osobnosti, jako je být šťasten; vnímat lásku a sympatii druhých a odpovídat jim vlastními projevy láskyplnosti a sympatie.

Ve správné a zdravé výchově by měly být tři typy temperamentu, které by měly být respektovány

- Typ snadno vychovatelného dítěte: dítě charakterizuje pozitivní emočním laděním a pravidelným rytmem fyziologických funkcí. Dítě je dále celkem přizpůsobivé, na vnější podněty reaguje mírně a na nové podněty má pozitivní reakce.
- Typ obtížně vychovatelného dítěte: typické je záporné citové ladění a nepravidelný biorytmus. Dítě se přizpůsobuje pomalu, na zevní podněty reaguje s velkou intenzitou.
- Typ pomalého dítěte: je spíše apatický s nízkou úrovní celkové aktivity. Působí mrzutě, nicméně bez větších citových výkyvů. Dítě má pravidelné biorytmy. Novým okolnostem se přizpůsobuje pomalu, ale bez dalších negativních projevů.

10 Klasifikace potřeb Matějčka

„Psycholog Zdeněk Matějček byl jeden z největších průkopníků dětské psychologie u nás. Jeho zájmem bylo, aby o děti v ústavech bylo dobře postaráno a dostávalo se jim stejné péče jako dětem v rodinách. Matějček zapojoval do terapií mnoho prvků, které by mohly dětem pomoci - například zvířata (koně, psi). Inovativní od Matějčka bylo zejména to, že každému dítěti se dostávalo kvalitní péče týmu lékařů a odborníků.“⁵⁴

Základní tendence v kontaktu se světem se projevují v navázání, rozšiřování a udržování kontaktu s prostředím, takové to naplnění můžeme najít v potřebě stimulace, kterou dítě vyhledává od narození. Prvotním zdrojem stimulace je matka. Pokud se vyskytne nedostatek nebo nadbytek podnětů, mohou být pro dítě nepříjemné s negativní odezvou. Pomocí smyslů vnímáme podněty z okolí a platí, že s dítětem si máme hrát, mazli se s ním nebo si s ním povídat. Při stimulaci dítěte je důležitý výběr hraček, které by měly být rozmanité a vzbuzovat pozornost a zájem dítěte. Stejně jako dítě tak i dospělý člověk potřebuje stimulaci

Další potřebou je smysluplnost světa. Projevuje se aktivní tendencí kontaktu se světem, kterou má dítě již v prvních měsících života. Dítě má potřebu získávat zkušenosti, nalézat řešení nebo hledat pravidelnost a ptát se „proč“. Potřeba životní jistoty se nejvýrazněji naplňuje

---

⁵⁴[online]. Dostupné z: https://www.megaknihy.cz/vyhledavani?orderby=position&orderway=desc&search_query=maslov&submit_search=&p=1

ve vztazích kolem nás. Jistota v blízké lodi je pro člověka důležitá, bez tohoto, propadá člověk úzkosti a následkem je agresivní chování.

Mezi další potřeby podle Matějčka patří potřeba identity, která obnáší uznání a ocenění člověka. Potřeba pomáhá zdravě utvářet vlastní já, být oporou pro druhé, potřebu nezávislosti nebo zajištění vlastní integrity. Dítě je hrdé na své výkony a snaží se vybudovat vlastní postoj, který doplňuje větou „já sám“. Dále si stanovuje své cíle, snaží se o jejich naplnění nebo si začíná uvědomovat, co od něj očekávají ostatní, od kterých vyžaduje pochvalu a povzbuzení. Poslední Matějčkem uváděnou potřebou je otevřená budoucnost. Naplnění této potřeby nás směřuje k něčemu, na co můžeme těšit, mít plány a sny.

4.2. Nenaplnění potřeb dítěte - psychická deprivace dítěte

Následkem nenaplnění potřeb dítěte je psychická deprivace, která může způsobit narušení kognitivního motorického vývoje dítěte. Narušení vývoje dítěte je v závislosti na závažnosti deprivací zkušenosti. Mezi projevy můžeme zahrnout apatii a pasivitu dítěte, somatické neprospívání. Dojde – li k těžkým formám deprivace dochází i k poruchám tělesného vývoje a někdy až k úmrtí dítěte. Mezi lehčí formy můžeme zahrnout nerovnosti ve vývoji, opožděné dosahování některých sociálně podmíněných vývojových mezníků a vývoje řeči.

Kognitivní oslabení je výraznější tam, kde se deprivace emoční kombinuje s nedostatkem podnětné stimulace nebo s kulturní deprivací. Následkem může být narušení vývoje osobnosti, ve kterém je narušena schopnost navazovat hlubší mezilidské vztahy, vztahy mohou být povrchní, žárlivé, vyžadující pozornost. Mezi projevy náklonnosti mohou být projevy náklonnosti různými provokacemi nebo agresivitou, dále pasivita, bez zájmu o vztahy a uzavření do svého světa

Některé děti si mohou hledat náhradu za neuspokojivé vztahy k lidem velkým, až přehnaným zájmem o vlastnictví věcí (např. hromadění jídla).

V pozdějším věku může závislost na lidech přejít na závislost na alkoholu, drogách, sexu.

Nicméně v dospívání a v dospělosti selhávají v trvalých vztazích – v přátelství, v manželství, v rodičovství.

Pojem deprivace můžeme podle Hartové vysvětlit jako “strádání, ztrátu něčeho, co organismus potřebuje; nedostatečné uspokojování základních potřeb.”⁵⁵

---

⁵⁵ HARTL, H.; HARTLOVÁ, H. Velký psychologický slovník, 4. vyd., Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-686-5

Podle Matějčka můžeme deprivaci chápat jako „psychický stav vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost uspokojovat některé základní psychické potřeby v dostačující míře a po dosti dlouho dobu.“⁵⁶

„Deprivaci v rodině můžeme rozdělit na vnější a psychologické příčiny. Vnější příčiny jsou hlavně složení rodiny, socioekonomická a kulturní úroveň rodiny.“⁵⁷

Deprivaci můžeme rozdělit následovně:

Biologická

Jedná se o dlouhodobé neuspokojování biologických potřeb. Jedná se o potřebu stravy, hygieny, vitamínů nebo lékařské péče.

Dlouhodobé prožívání biologické deprivace má vysoce negativní důsledky pro lidský organismus. Biologická deprivace vede k negativnímu úbytku tělesného a duševního zdraví. Dále k špatnému fungování mozku a vnitřních orgánů.

Motorická

Jedná se o omezení pohybu, prostoru a soukromí. Děti nemají možnost rozvíjet motoriku, důsledkem je opožděný začátek chůze nebo není v schopnostech dítěte se sám najíst, protože neudrží příbor.

Senzorická

Senzorická deprivace vzniká v důsledku vlivem nedostatečného množství smyslových podnětů.

„Plháková zmiňuje jako průvodní jevy senzorické deprivace explorační úsilí indukované nudou z nedostatku vnější podnětné stimulace.“⁵⁸

Sociální deprivace

Jedná se o dlouhodobé ochuzení sociálního prostředí a zamezení postupné socializace. Lidé strádají ztrátou sociální identity, můžeme sem zařadit ztrátu zaměstnání, ztrátu bydliště nebo ztrátu kontaktů s blízkými lidmi.

---

⁵⁶ MATĚJČEK, Z. Dítě a rodina, v psychologickém poradenství, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, ISBN 80-04-25236-2

⁵⁷ SURÁ, Zuzana. \textit{Následky psychické deprivace} [online]. České Budějovice, 2017 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/kicqnm/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Veronika Plachá.

⁵⁸ [online]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/clbws/04_-_Hlavni_text.pdf

A) Citová deprivace

K citové deprivaci dochází při dlouhodobému strádání v důsledku nedostatku emočních podnětů. Chybí zde láska, dotyky, porozumění atd. Jedná se o rodiče, kteří nejsou schopni projevit vůči svým dětem lásku. Nejsou naplněny základní životní potřeby a dítě se cítí být nepřijímáno.

Jedná se především i citovou deprivaci v dětství, která vzniká například při špatné citové vazbě mezi miminkem a jeho rodičem nebo jinou pečující osobou.

„Podle Bowlbyho je základní potřebou pro zdravý vývoj dítěte jeho potřeba navázání kvalitního a bezpečného vztahu s matkou nebo náhradní pečující osobou.“⁵⁹

„Podle Eriksona se dosažení základní důvěry ve svět, formuje v období od narození do jednoho roku dítěte. Jeho stabilním faktorem by měla být prvotní vazba mezi ním a jeho matkou. Kvalita této vazby ovlivňuje jeho pozdější emoční prožívání i sociální adaptabilitu.“⁶⁰

Rizikové faktory

Rizikové faktory můžeme rozdělit do tří skupin: rizikové faktory na straně rodičů, rizikové faktory na straně dětí a rizikové faktory na straně prostředí.

Tyto faktory se mohou vzájemně kombinovat a tak zvyšovat rizika ohrožení dítěte. Pravidlem je kombinace výše uvedených činitelů

Rizikové faktory na straně dítěte

Můžeme sem zařadit děti postižené, u kterých rodiče neví, jak s dětmi zacházet a komunikovat. Děti dráždivé, plačtivé, neklidné, pasivní s obtížným temperamentem. Děti somaticky nemocné a podvyživené.

Jedná se o děti, které jsou zátěží pro své rodiče, kteří jsou vůči nim pasivní, nemají pro ně dostatek času. Dále sem můžeme zahrnout děti nechtěné, nedonošené nebo s nízkou porodní váhou.

Globálně jsou ohroženy děti mladšího věku, které jsou ve všech ohledech odkázány na péči rodičů.

Rizikové faktory na straně prostředí

---

⁵⁹ BIELIKOVÁ, Zuzana. Citová deprivace dětí z úplných a částečných rodin v 21. století: diplomová práce, Praha. Pražská vysoká škola psychosociální studií. Vedoucí práce Mgr. Kulhánek Jan.

⁶⁰ SURÁ, Zuzana. \textit{Následky psychické deprivace} [online]. České Budějovice, 2017 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/kicqnm/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Veronika Plachá.

Do rizikových faktorů můžeme zařadit izolaci rodiny a socioekonomickou úroveň rodiny. Jedná se o rodiny s nízkým příjmem, kde figuruje nekvalitní a nedostatečná strava, špatné ošacení.

Dále rodiny, které mají chaos ve svém rodinném systému. Systém je chaotický, nepřehledný, rodiče potřebují podporu, kterou nemají. Rodina špatně navazuje sociální kontakty a na problémy jsou sami.

„Podle Matějčka je pro zdravý vývoj dítěte je důležitá kompletní rodině. Ztráta matky je pro osiřelé dítě velice frustrující. Matka naplňuje v raném věku dítěte jeho nejcitlivější potřeby. Od ztráty matky mohou ve vývoji dítěte nastat nepříznivé okolnosti, které mohou vést až k umístění dítěte do ústavu. Ztráta nebo nepřítomnost otce může být také velice vážným deprivacním faktorem. V rodině chybí mužská autorita, která u dětí může být kompenzována přidružením se k delikventní partě.“⁶¹

Nicméně záleží na samotném rodiči nebo vychovateli. Ztráta jednoho rodiče nemusí vést k vyhraněným situacím v rodině.

„Je třeba dodat, že k rizikovým faktorům ze strany prostředí patří i zvláštní životní zásady, praktiky a postoje, které vyznačují některé náboženské sekty nebo jiná seskupení, které se odlišují od okolního prostředí. Jedná se především o izolovanost dítěte již v předškolním věku v účasti na životě přirozené dětské skupiny. Je takřka pravidlem, že se tyto činitele navzájem kombinují. Velice častým příkladem bývá nízká ekonomická a společenská úroveň kombinovaná s alkoholismem, či drogovou závislostí nebo promiskuitními sexuálními vztahy.“⁶²

Rizikové faktory na straně rodičů

Rizikové faktory na straně rodičů vycházejí z jejich vlastního dětství a jejich citové vazby na jejich rodiče a rodinné prostředí. Rodiče mohou být citově nezralí, nevyspělí.

V roce 1978 byl v USA vytvořen seznam rodinných stresorů, který má sloužit k ranému rozpoznání rizikových faktorů v rodině.

Do seznamu jsou zahrnuty tyto rizikové faktory:

„Rodič byl v dětství často a opakovaně bit nebo byl obětí domácího násilí ze strany rodičů.

⁶¹ LANGROVÁ, Kateřina. Životní situace zanedbaného dítěte [online]. Brno, 2013 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/hv1ha/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Pavel NAVRÁTIL.

⁶² LANGROVÁ, Kateřina. Životní situace zanedbaného dítěte [online]. Brno, 2013 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/hv1ha/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Pavel NAVRÁTIL.

Rodič byl trestně stíhán, je/byl duševně nemocným měl problémy se závislostmi (alkohol, drogy)

Rodič byl v minulosti podezřelý z týrání dítěte.

Rodič má nízké sebehodnocení, je sociálně izolovaný, trpí depresemi, má nízkou schopnost řešit problémové situace.

Rodič prožívá/prožil četné krize nebo stresové situace. 6. Rodič má rigidní a nerealistické očekávání od dítěte.

Rodič dítě tvrdě trestá.

Rodič vnímá chování dítěte jako problém, provokaci, obtěžuje ho.

Dítě je nechtěné, je překážkou ve vedení způsobu života, kterým by rodič chtěl žít, má zdravotní problémy, je handicapované.“⁶³

Rodiče, kteří byli v dětství zanedbáváni, nemají dostatečné rodičovské kompetence a motivaci. Dále nemohou nebo nejsou schopni se o své děti postarat

Na základě typologie matek, můžeme říct, že se jedná o matky pasivní, uzavřené, které nejsou schopny projevat city vůči dítěti. Matka bývají dále osamělé, navazují povrchní vztahy a mají pocity strachu a úzkosti. Můžeme sem zahrnout také matky, které jsou naopak impulsivní, neklidné, netrpělivé a rebelují. Tyto matky potřebují ke svému životu vzrušení a neklid. Působení na děti je nevyrovnané a rozporuplné

Další skupinu matek tvoří mentálně retardované ženy, u kterých je péče o dítě ovlivněna mentální nezralostí.

„U depresivních matek dochází k rapidnímu zhoršení výchovy dítěte. Matky upadnou do deprese na několik dní a na okolní prostředí reagují málo či na něj nereagují vůbec. Mladší děti na matčino chování odpovídají hyperaktivitou, starší děti mohou do deprese upadnout spolu s matkou. Jako poslední jsou dle Polanského psychotické matky, které trpí vážnou duševní poruchou. Jejich chování se může měnit do extrémních protipólů a ony se mohou stát pro dítě opravdovým ohrožením. Příkladem může být bizarní chování či neadekvátnost nálad vzhledem k situaci.“⁶⁴

---

⁶³ VÁLKOVÁ, Michaela. \textit{Rizikové faktory rodinného prostředí pro vývoj dítěte} [online]. Brno, 2009 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/p519if/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Věra Vojtová, Ph.D.

⁶⁴ LANGROVÁ, Kateřina. Životní situace zanedbaného dítěte [online]. Brno, 2013 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/hv1ha/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Pavel NAVRÁTIL.

PRAKTICKÁ ČÁST II.

Záměrem praktické části je zjistit jaké potřeby mají uživatelé služby nadace Dona Boska v Bulharsku. Tyto potřeby jsou zjišťovány pomocí srovnání obdobné služby, která funguje v České Republice. Dalším záměrem je tímto výzkumem zjistit, jakým způsobem se mohou tyto služby zlepšit kvalitativně a podpořit své uživatele pro vstup do života.

6. VÝZKUMNÝ PŘÍSTUP

6.1. Metody výzkumu

Ve své práci jsem zvolila kvalitativní výzkum. Pojem kvalitativní výzkum označuje výzkum, který se zaměřuje na to, jak jednotlivci a skupiny nahlíží, chápou a interpretují svět. Podle jiných kritérií může být jako kvalitativní výzkum označován takový výzkum, který neutilizuje statistických metod a technik. V tomto pojetí je v opozici k výzkumu kvantitativnímu, v praxi psychologického a sociologického výzkumu jsou oba přístupy nejčastěji doplňkem jeden druhého.

6.2. Obsahová kvalitativní analýza

„analýza obsahu dokumentu zahrnující metody a pravidla pro stanovení tematiky dokumentu, příp. časového a prostorového hlediska, čtenářského určení a formy dokumentu. Slovní vyjádření obsahu dokumentu v přirozeném jazyce je transformováno do věcných selekčních údajů v procesu věcného pořádkání nebo do vět v procesu sémantické redukce textu dokumentu“⁶⁵

„Obsahová analýza se dále uplatňuje u předmětových pořádacích soustav k formulaci předmětových hesel, k výběru deskriptorů z tezurů, které představují selekční jazyk značně formalizovaný a u systematických pořádacích soustav jej převést do znaků (symbolů) zvoleného pořádacího systému, které představují umělý selekční jazyk.“⁶⁶

Obsahovou kvalitativní analýzu můžeme rozdělit na induktivní a deduktivní.

---

⁶⁵ BALÍKOVÁ, Marie. Obsahová analýza. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001586&local_base=ktl

⁶⁶ KOVÁŘ, Blahoslav. *Obsahová analýza dokumentu*. Praha: Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací, 1974,

U deduktivního přístupu nebo také direktivního přístupu jsou kódy a koncepty vytvořeny na základě předchozí teorie. Naopak u induktivního přístupu kódy vyplynou ze samotných dat.

Oby přístupy mají oba tři hlavní fáze: přípravu, organizaci a prezentování samotných dat.

Přípravná část se skládá ze shromažďování dat pro analýzu. U induktivního přístupu zahrnuje fáze organizace část organizace otevřeného kódování, vytváření kategorií a návazných abstrakcí.

Otevřené kódování využívá poznámky a nadpisy kódů, které jsou během čtení psány do textu. Písemný materiál se čte znovu, určí se tolik kódů, kolik je třeba, aby byly popsány všechny aspekty obsahu.

Jednotlivé kódy jsou uspořádány k jednotlivým kategoriím, u které výzkumník využívá své vysvětlení. Cílem kategorií je poskytnutí prostředků k popsání jevů a jejich porozumění.

„Abstrakcí se pak rozumí obecný popis výzkumného tématu za pomoci generování kategorií a formulace charakteristického obsahu kategorie.“⁶⁷

6.3. Výzkumný problém

Uspokojování psychických a sociálních potřeb dítěte dítěti umožňuje přiměřeně se rozvíjet v oblasti intelektu, citů, v chování a v dalších odvětvích, která ovlivňují kvalitu života každého člověka. Výzkumným problémem jsou potřeby klientů sociální služby Don Bosko Bulgaria. Nalezení těchto konkrétních potřeb slouží k jejich lepšímu naplňování a umožnění snadnějšího vstupu do dospělého života jednotlivých klientů. Vzhledem ke specifickému prostředí, kdy se klienti stávají dospělými už velmi mladí je o to víc důležité, aby byly tyto potřeby naplňovány, co nejlépe.

6.4. Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit potřeby klientů sociální služby nadace Don Bosko Bulgaria a porovnat výsledky s obdobnou sociální službou v České republice. Konkrétně jde o potřeby klientů, které vyplývají z náplně činnosti sociální služby nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, které upravuje zákon číslo 108/2006 Sb. o Sociálních službách.

---

⁶⁷ JANOUŠEK, Jaromír. *Metody sociální psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

Hlavní výzkumná otázkou je: Jaké jsou potřeby klientů sociální služby Don Bosko Bulgaria. Tato otázka byla rozdělena na čtyři dílčí otázky:

- a) Jaké jsou výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti?
- b) Jak probíhá zprostředkování se společenským prostředím?
- c) Jaké probíhá sociální začleňování klientů?
- d) Probíhá ve vašem zařízení uplatňování práv, oprávněných zájmů a osobních záležitostí?

7. VÝZKUMNÝ PLÁN A PROJEKT

7.1. Charakteristika vzorků respondentů, místa realizace výzkumu a průběh sběrů dat.

Nejdříve byly vytvořeny otázky v českém jazyce, které byly následovně přeloženy do bulharského jazyka českým pracovníkem v Bulharsku. Dotazníky byly poté v létě 2020 pomocí emailu rozeslány 7 pracovníkům zařízení v Bulharsku. Bylo osloveno 5 salesiánských kněží, kteří pocházejí z České republiky a v Bulharsku slouží řadu let jako misionáři v rámci kongregace Salesiánů Dona Boska. Zbylí 2 pracovníci jsou roční dobrovolníci, kteří do Bulharska přijíždějí na začátku bulharského školního roku. Dobrovolníci procházejí roční dobrovolnickou přípravou a uživatelům služby pomáhají např. s doučováním, připravují tábory nebo organizují zájmové kroužky.

V nadaci Don Bosko Bulgaria pracují také bulharští pracovníci, 3 učitelé a 1 pracovník v sociálních službách. Tito pracovníci byli také požádáni o vyplnění dotazníku, nicméně vyplněné dotazníky se mi od nich nevrátily. Zde byla využita metoda příležitostného výběru výzkumného souboru, který je založen na principu využití příležitostí, které se nám v průběhu realizace výzkumu nabízejí, k tomu, abychom získali účastníky výzkumu. Není důležitá konzistence těchto strategií, ale to, aby získávání nových účastníků bylo dostatečně efektivní z hlediska jejich počtu, bohatosti a především teoretické saturace.⁶⁸

V České republice jsem požádala o vyplnění několik Salesiánských středisek např. v Praze, v Teplicích nebo v Brně v časovém rozmezí od léta 2020 do ledna 2021. Dotazníky byly rozesílány ve třech obdobích. Pokaždé se mi vrátil minimální počet vyplněných emailů. Dohromady bylo do českých salesiánských zařízení rozesláno kolem 80 žádostí s prosbou

---

⁶⁸ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

o vyplnění dotazníků a jeho zaslání zpět. Nejvíce dotazníků se vrátilo ze zařízení v Teplicích, kde shodnou okolností působil bývalý dobrovolník a kněz, kteří také působili v minulých letech v Bulharsku.

7.2. Analýza potřeb

Analýza potřeb slouží dle WHO k plánování intervence. Měla by probíhat před tím, než je intervence naplánována a realizována. Analýza potřeb spočívá ve zdokumentování důležitých nesrovnalostí mezi aktuálními a požadovanými výsledky a vytyčení těchto nesrovnalostí jako priorit z hlediska plánování programů a intervencí.

Cílem analýzy je potřeba poskytnout informace o potřebnosti určitého programu, charakterizovat nenaplněná očekávání zapojených stran a také zmapovat kontext, v němž by intervence byla realizována. „Analýzy potřeb mohou také vycházet z názorů laické a odborné veřejnosti na to, co funguje a co by se mělo udělat, a často bývají zadávány financujícími organizacemi, které se řídí výsledky při rozdělování prostředků (WHO, 2000).“⁶⁹

V analýze potřeb je důležité určit samotný problém, u kterého chceme provádět intervenci a naleznout faktory, které by mohly bránit nebo podporovat samotné provedení. Zadruhé je důležité zjistit situaci kolem samotného problému a to jak v cílové skupině, tak ve všeobecné populaci. Hledají se např. odpovědi na otázky, zda se problém vyskytuje, kde se vyskytuje, jaká je sociodemokratická charakteristika lidí zasažených tím to problémem.

Za třetí je třeba zdůraznit potřebnost intervence a to na základě otázek:

- „Kolik lidí je fenoménem zasaženo (prevalence), kolik je nových případů a jak často se objevují (incidence)?
- Jaký očekáváme vývoj fenoménu v případě, že se nebude nic dít a na čem tento názor stavíme?
- Jak bychom popsali a vyhodnotili potřebnost intervence?
- Existují na potřebnost intervence rozdílné názory“⁷⁰

Posledním krokem by měl být návrh programu.

---

⁶⁹ Analýza potřeb - Klinika Adiktologie . Klinika Adiktologie [online]. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/analiza-potreb>

⁷⁰ Analýza potřeb - Klinika Adiktologie . Klinika Adiktologie [online]. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/analiza-potreb>

V ideálním případě se analýza potřeb provádí ještě před samotnou intervencí. Zároveň je důležité analyzovat potřeby i v průběhu a na konci intervence pro zkvalitnění služby.

8. METODY ZÍSKÁNÍ DAT

8.1. Komparativní metoda

„Dotazník jako výzkumná a diagnostická metoda je zprostředkovanou formou dotazování, založenou na písemné komunikaci mezi výzkumným pracovníkem nebo diagnostikem na jedné straně a zkoumanou osobu na straně druhé. Výhody proti rozhovorům je, že dotazování není komplikováno osobou tazatele. Může se týkat jak malého počtu, tak velkého množství osob. Dotazníky nemusí být vázány na síť tazatelů, a mohou být proto užívány ještě masověji než rozhovor.“⁷¹

Metodou sběru dat byl zvolen dotazník, který se skládá ze dvou částí. V první části jsou otázky, pomocí kterých se zjišťují informace o samotné službě a jejích uživatelů. V druhé části jsou otázky, které jsou pro samotné respondenty. Dotazníky byly nejprve vytvořeny v českém jazyce a poté přeloženy do bulharského jazyka.

Jak je již uvedeno, vytvoření dotazníku vycházelo ze základní činnosti nízkoprahového zařízení pro děti, zde byla využita metoda záměrného výběru.“⁷²Pracujeme s užším pojetím termínu, kdy se záměrný výběr výzkumného vzorku označujeme takový postup, kdy cíleně vyhledáváme účastníky podle jejich určitých vlastností.“

8.2. Tvorba otázek v dotazníku

Dotazníky mají 10 otevřených otázek a u posledních 4 otázek je možnost odpověď z uvedených možností. Podkladem pro vytvoření otázek sloužil § 62 zákona 108/2006 o sociálních službách, ve kterém jsou uvedeny základní činnosti nízkoprahových zařízení pro děti: Služba podle odstavce 1) obsahuje tyto základní činnosti:

- a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- c) sociálně terapeutické činnosti,

⁷¹ JANOUŠEK, Jaromír [psycholog. *Metody sociální psychologie [Janoušek, 1986]*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.

⁷² MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Nejprve byla vytvořena tabulka transformačních kroků, kde byla vytvořena hlavní otázka zároveň cíl tohoto výzkumu: „Jaké jsou potřeby klientů sociální služby Dona Boska v Bulharsku.“. Navazující otázky byly vytvořeny z následujícího:

a) „výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, do kterých můžeme zařadit např. Zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity, pracovní výchovné činnosti s dětmi, nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností a zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání.

b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávající se ve společenském prostředí.

c) patří sociálně terapeutické činnosti, jako jsou socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob,

d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:

1. pomoc při vyřizování běžných záležitostí,

2. pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob.“⁷³

Dílní otázky byly rozděleny na jednotlivé tazatelské otázky:

1. a) Jaké jsou výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti?

Jakým způsobem můžete zvýšit vzdělanost uživatelů vašeho zařízení? /Как можете да подобрите образованието на потребителите на Вашето учреждение?

Jaké volnočasové aktivity jsou ve vašem zařízení? / Какви дейности за свободното време се извършват във Вашето учреждение?

Jaké pracovní - výchovné aktivity mohou vykonávat uživatelé ve vašem zařízení? / Какви учебни дейности могат да извършват потребителите във Вашето учреждение?

b) Jak probíhá zprostředkování se společenským prostředím?

Jakým způsobem může vaše zařízení pro uživatele vytvořit kontakt se společenským prostředím? / Как Вашето социално учреждение може да помогне на потребителите ви да влязат в контакт със социалната среда?

⁷³ 505/2006 Sb. Vyhláška, kterou se provádí zákon o sociálních službách. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 22.07.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>

Kdo ve vašem zařízení zprostředkovává kontakt uživatelů se společenským prostředím? /Кой във Вашето учреждение осъществява контакта на потребителите ви със социалната среда?

c) Jaké probíhá sociální začleňování klientů?

Jakým způsobem můžete zvýšit u uživatelů vašeho zařízení orientaci ve společenských situacích? / Как можете да увеличите ориентираността на Вашите потребители в социалната сред?

Jaké činnosti mohou vést ke zvýšení sociálních dovedností uživatelů vašeho zařízení? / Какви дейности могат да доведат до повишаване на социалните умения на ползвателя на Вашето учреждение?

Co považujete u uživatelů vašeho zařízení za problematické při jejich snaze začlenit se do společnosti? (С какви проблеми се сблъскват потребителите не Вашето учреждение, когато се опитват да се интегрират в обществото.)

d) Probíhá ve vašem zařízení uplatňování práv, oprávněných zájmů a osobních záležitostí?

Je ve vašem zařízení možné zprostředkovat kontakt s dalšími institucemi (škola, úřad)? / Можете ли да свържете Вашето учреждение с друго учреждение? (училище или други институции

První otázkou v dotazníku je "*Jakým způsobem můžete zvýšit vzdělanost uživatelů vašeho zařízení?*" Sociální služba funguje ve vyloučené lokalitě, kde žijí převážně romové se základním vzděláním, kteří často neumějí psát ani číst. Touto otázkou jsme se snažila zjistit, jaké jsou další možnosti uživatele služby i nadále vzdělávat i přesto, že odmítají chodit do školského zařízení. Dále si tato otázka snaží zjistit i další možnosti, jak zvýšit vzdělanost i jiným způsobem než je např. doučování dětí v jednotlivých předmětech apod.

Zařízení Dona Boska poskytují velké množství volnočasových aktivit a na to to téma navazuje 2. otázka "*Jaké volnočasové aktivity jsou ve vašem zařízení?*". Cílem otázky je dozvědět se jaké kroužky a aktivity mají uživatelé v průběhu roku k dispozici.

Otázkou číslo 3. "*Jaké pracovní - výchovné aktivity mohou vykonávat uživatelé ve vašem zařízení?*". Uživatelé zařízení mají sníženou schopnost společenského uplatnění a větší riziko sociálně patologických jevů v rodině. Touto otázkou se snažím zjistit, zda je možné ze strany

sociální služby nabídnout i takové aktivity, které by uživatelům zábavnou formou ukázali každodenní pracovní návyky.

Vzhledem k tomu, že sociální služba probíhá ve vyloučené lokalitě je více než nutné uživatele služby, co nejvíce socializovat do majoritní společnosti a naučit je v takové společnosti fungovat. Otázkami číslo 4. *"Jakým způsobem může vaše zařízení pro uživatele vytvořit kontakt se společenským prostředím"* číslo 5. *"Kdo ve vašem zařízení zprostředkovává kontakt uživatelů se společenským prostředím"* a otázkou číslo 6. *"Je ve vašem zařízení možné zprostředkovat kontakt s dalšími institucemi (škola, úřad)?"* se snažím určit, zda je vůbec možné těmto uživatelům zprostředkovat kontakt s majoritní společností, kdo má ve službě takový to kontakt na starosti a v jakých situacích toto nejčastěji probíhá.

Na předchozí otázky se snažím navázat otázkou číslo 7. *"Jakým způsobem můžete zvýšit u uživatelů vašeho zařízení orientaci ve společenských situacích."* Otázka má za cíl zjistit, jakým způsobem je pro klienti nejjednodušší osvojit se návyky majoritní společnosti, takovým způsobem, aby v ní co nejlépe obstáli. Navazující otázka číslo 8. *"Jaké činnosti mohou vést ke zvýšení sociálních dovedností uživatelů vašeho zařízení?"* se snaží přímo vyhledat, které aktivity pomohou jednotlivým klientům zařízení. Poslední otevřená otázka číslo 9. je *"Co považujete u uživatelů vašeho zařízení za problematické při jejich snaze začlenit se do společnosti?"* tato otázka má za cíl zjistit, které jsou největší překážky, které způsobují problémy nebo neúspěch ve fungování v majoritní společnosti.

Otázky číslo 10. *"Jaké je vaše pohlaví?"*., číslo 11. *"Kolik je Vám let?"*, číslo 12. *"Jaké je vaše vzdělání?"*, číslo 13. *"Jaká je vaše pozice v organizace"* a číslo 14. *"Jak dlouhá je vaše praxe v oblasti práce s dětmi a mládeží?"* Všechny tyto otázky mají za cíl zjistit, jací pracovníci pracují s cílovou skupinou obyvatel.

8.3. Popis souboru

Klienti zařízení žijí ve vyloučené lokalitě, kterou můžeme označit jako „místo, kde se soustřeďují lidé, poznamenání exkluzí neboli sociálním vyloučením. Takovým prostorem může být městská čtvrť, ulice, dům či skupina domů nebo oddělená osada. Majoritní

společnost zpravidla takové místo vnímá negativně a spojuje jej s označením „ghetto“, „špatná adresa“ či „problémové místo“.⁷⁴

Vzhledem k tomu, že v Bulharsku se jedná především o romské klienty můžeme romskou osadu více specifikovat jako „kumulované venkovské momentální bydliště jedné či více romských rozšířených rodin (tzv. *fajt*), které jsou více či méně prostorově i sociálně izolované od ostatních obyvatel obce, na nichž jsou však sociálně a ekonomicky závislé. Většinu těchto osad charakterizuje především typický způsob života, který byl v nich v důsledku postavení těchto Romů vždy odlišný - nižší než u ostatního obyvatelstva.“⁷⁵

Klient zařízení v Bulharsku i České republice jsou děti a mládež ve věku od 6 – 26 let. První skupinu tvoří děti ve věku 6 – 12 let, druhou skupinou je mládež 13 – 18 let a poslední skupina je pro mladé dospělé ve věku 19 – 26 let, kteří jsou:

- ohrožení společensky nežádoucími jevy (závislost, šikana, konfliktní / agresivní chování, xenofobie, promiskuita, kriminalita / delikvence)
- nachází se v nepříznivé životní situaci (rozvod v rodině, zhoršená ekonomická situace rodiny, problémy spojené se školou, s vrstevníky, úmrtí)
- hledají alternativu k běžně trávenému volnému času a mají zájem se rozvíjet⁷⁶.

Pracovníci zařízení

Respondentů odpovídalo na české i bulharské straně sedm a sedm.

Pohlaví	Česká republika	Bulharsko
muži	2	5
ženy	5	2

Tabulka číslo 1., zdroj autor, rok 2022

Tabulka číslo jedna ukazuje jaké pohlaví a v jaké zemi odpovídalo na dotazníky nejčastěji. V české republice odpovědělo na dotazník 5 žen a 2 muži, naopak v Bulharsku odpovědělo 5 mužů a 2 ženy.

V České republice odpovědělo 6 respondentů, že patří do věkové skupiny od 36 – 45ti let, jeden respondent uvedl, že je ve věku od 26 – 35ti let.

⁷⁴ [online]. Dostupné z: [http://Mapa sociálně vyloučených lokalit v ČR: Sociálně vyloučená lokalita \[online\]. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, odbor realizace programů ESF](http://Mapa sociálně vyloučených lokalit v ČR: Sociálně vyloučená lokalita [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, odbor realizace programů ESF)

⁷⁵ DAVIDOVÁ, Eva. *Cesty Romů - Romano drom 1945 - 1990*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1995. 243 s. ISBN 80-7067-533-0.

⁷⁶ [online]. Dostupné z: <http://Metodika nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Kolárka - PROSTOR PLUS O.P.S.>

V Bulharsku odpovědělo po 2 respondentech ve věku do 25ti let, věk od 36- 45ti let uvedli dva respondenti a věk od 46-55ti let uvedl jeden respondent. Jeden respondent uvedl věk 56 let a více.

Věk	Česká Republika	Bulharsko
25 a méně let	0	2
26 – 35 let	1	0
36 – 45 let	6	2
46 – 55 let	0	2
56 let a více	0	1

Tabulka číslo 2., Zdroj autor, rok 2022

V české republice má nejvíce pracovníků vysokoškolské vzdělání. Jeden pracovník měl vyšší odborné vzdělání a jeden pracovník středoškolské. Pracovníci v Bulharsku odpověděli, že pět z nich má vysokoškolské a dva měli středoškolské vzdělání.

Vzdělání	Česká republika	Bulharsko
Základní	0	0
Střední	1	2
Vyšší	1	0
Vysokoškolské	5	5

Tabulka číslo 3., zdroj autor, rok2022

Respondenti odpovídali také na to, jakou mají pracovní pozici v rámci své organizace. Pracovníků v České republice bylo nejvíce na pracovní pozici pedagog a vedoucí služby/ ředitel, na každé pozici byli ti zaměstnanci. Pracovník v sociálních službách byl jeden.

V Bulharsku byli tři pracovníci na pozici vedoucí služby/ ředitel, dva pracovníci na pozici pracovník v sociálních službách a pracovníci na pozici dobrovolníka.

Pracovní pozice	Česká republika	Bulharsko
Pedagog	3	0
Vedoucí služby/ ředitel	3	3
pracovník v soc. službách	1	2
dobrovolníci	0	2

Tabulka číslo 4., zdroj autor, rok 2022

Poslední otázka je zaměřená na délku praxe jednotlivých pracovníků:

Délka praxe	Česká republika	Bulharsko
5 a méně let	0	1
5 – 10 let	1	1
11 – 15 let	3	1
16 – 20 let	2	0
20 a více let	1	4

Tabulka číslo 5., zdroj autor, rok 2022

V Bulharském zařízení odpovídalo nejvíce mužů s vysokoškolským vzděláním, kteří mají kolem 20ti let praxe. Pracovníci v Bulharsku jsou téměř všech věkových skupin a pracují na pozicích vedoucích, pracovníků v sociálních službách a dobrovolníků.

V českém prostředí odpovídalo nejvíce žen. Pracovníci mají střední, vyšší nebo vysokoškolské vzdělání a průměrně mají kolem 11 – 15 let praxe a věkově měli kolem 36 – 45 let. Pracovníci pracují na pozicích pedagogů, vedoucích nebo pracovních v sociálních službách.

8.4. Expertní posouzení

Respondenty jsou pracovníci zařízení, kteří mají ve většině dlouholeté praxe v práci s dětmi a mladistvými a svou práci vidí v celku. Klienti v bulharském zařízení nebyli osloveni z důvodu nízké gramotnosti.

9. ETIKA VÝZKUMU

Miovský Michal (2006) uvádí, že během vědeckovýzkumné práce je nutné zajistit ochranu práv všech účastníků a dbát na dodržování etických pravidel. Veškerá data o osobách účastnících se výzkumné činnosti získaná během výzkumu jsou anonymní. Výzkum byl proveden v souladu s platným zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů.“ Eticky sporná mohou být dvě verze dotazníků. Ošetřilo se to tím, že byl nejdříve vytvořen dotazník v českém jazyce a následně předán českému pracovníkovi v bulharském zařízení, který dotazník přeložil do bulharského jazyka a následně mi byl dotazník zaslán zpět. Dotazníky byly anonymizované, využila jsem je pouze pro svou potřebu a nebyly poskytnuty dalším osobám. Informovaný souhlas byl dán ústně.

10. ZPRACOVÁNÍ DAT

Nejprve byla popsána hlavní výzkumná otázka, která byla rozdělena na dílčí otázky. Dílčí otázky byly dále rozděleny na otázky tazatelské. Všechny vyplněné dotazníky jsem si několikrát přečetla a označila slova nebo větné celky, které se v dotaznících objevovaly nejčastěji. Nejvíce použitá slova nebo větné celky byly interpretovány v otevřeném a axiálním kódování. Dále bylo vytvořeno pět schémat, která jsou individuálně popsána, vysvětlena a doplněna o odpovědi z dotazníků.

Tabulka transformačních kroků:

Hlavní výzkumná otázka	Dílčí otázka	Tazatelská otázka
Jaké jsou potřeby klientů sociální služby Don Bosko Bulgaria?	Jaké jsou výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti?	jakým způsobem můžete zvýšit vzdělanost uživatelů vašeho zařízení?
		Jaké volnočasové aktivity jsou ve vašem zařízení?
		jaké pracovní - výchovné aktivity mohou vykonávat uživatelé ve vašem zařízení?
	Jak probíhá	Jakým způsobem může vaše zařízení pro

	zprostředkování se společenským prostředím?	uživatele vytvořit kontakt se společenským prostředím?
	společenským prostředím?	Kdo ve vašem zařízení zprostředkovává kontakt uživatelů se společenským prostředím?
	Jaké probíhá sociální začleňování klientů?	Jakým způsobem můžete zvýšit u uživatelů vašeho zařízení orientaci ve společenských situacích?
		Jaké činnosti mohou vést ke zvýšení sociálních dovedností uživatelů vašeho zařízení?
Co považujete u uživatelů vašeho zařízení za problematické při jejich snaze začlenit se do společnosti?		
Probíhá ve vašem zařízení uplatňování práv, oprávněných zájmů a osobních záležitostí?	Je ve vašem zařízení možné zprostředkovat kontakt s dalšími institucemi (škola, úřad)?	

Zdroj: autor, 2022

I. Fáze kódování

Jedná se o kódování, ve kterém čteme poznámky získané z terénu, všímáme si některých míst a odhalujeme určitá témata. "Mají vztah k položeným výzkumným otázkám, k přečtené literatuře, k pojmům používaným účastníky nebo jde o nové myšlenky vznikající, jak výzkumník proniká k textu."⁷⁷

Toto kódování, můžeme aplikovat různým způsobem, např. pomocí slov, odstavců nebo případů. Zvolila jsem kódování pomocí jednotlivých slov nebo slovních spojení.

⁷⁷ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

Interpretace I. fáze kódování:

Faktory	Charakter	Ukázka přímé citace
Doučování	Snaha zaplnit mezery ve vzdělání, jedná se především o doučování jazyků a matematiky	„Já si myslím, že vzdělanost zvyšujeme prostřednictvím doučování, ale také ostatním programem. Školství je v BG na špatné úrovni, děti se často a naučí psát až u nás na doučování.“
Kroužky	Aktivní trávení volného času.	„Jednak máme celou sekci zaměřenou na zájmové kroužky.“
Společenské akce	Smysluplné trávení volného času, možnost poznat nové aktivity a místa.	„S našimi mladými se účastníme společenských akcí ve městě. Například Ples bez nálepek nebo účast na mezinárodním dni mládeže, kde se mohou setkat i s jinými vrstevníky ve městě.“
Další instituce	Návazné sociální služby a spolupráce slouží.	„Určitě ano, Salesiáni spolupracují se školami dětí. Společně řeší například záškoláctví.“
Komunita	Klienti žijí ve vyloučených lokalitách, mají negativní zkušenosti s majoritní společností.	„Za nejvíce problematické považují předsudky. A to jak ze strany majority, tak ze strany Romů.“
Náboženství	Náboženství má své rituály, zákony amorální vzorce, které klientům mohou pomoci zapadnout.	„Seznamování s biblí a potom hry venku či vevnitř. Biblické hodiny s tematickými hrami.“
Práce se skupinou	Osvojování si pravidel fungování a navazování vztahů.	„Doufáme, že všechny – převážná většina aktivit probíhá ve skupinách, snažíme se dětem dávat zpětnou vazbu a vést je k vhodnému chování, vyjadřování.“

Zdroj: autor, rok 2022

II. Fáze kódování

Druhá fáze kódování je pojmová analýza možných hodnot znaků fenoménů a případů v dané kategorii tvoří výchozí bod pro další krok. V průběhu axiálního kódování výzkumník uvažuje příčiny a důsledky, podmínky a interakce, strategie a procesy a tvoří tak „osy“ propojující jednotlivé kategorie. Hledá další kategorie a koncepty, které spolu souvisejí⁷⁸.

Interpretace II. fáze kódování:

Schéma	A Vzdělání	B Společenské akce	C Další instituce	D Vztahy	E Náboženství
Kauzalita	nízké vzdělání	život v komunitě	SS mi nepomůžou	sociální a biologická nezralost	není se na koho obrátit
Jev	nejde najít dobrá práce	omezené možnosti	nemotivovanost	budoucnost je naplánovaná	na vše jsem sám
Kontext	nejsou peníze	nevyužití potenciálu	prohlubování špatné životní situace	rozpad rodin	přidat se ke špatné partě
Strategie	krádeže	krádeže, rvačky	nemá smysl něco dělat	založím novou rodinu	k někomu patřím, situace se zlepší
Intervence	doučování, vzdělávání	výlety, život mimo komunitu	navázání na služby/ školy	plánované rodičovství	nabídka určitého společenství

Zdroj: Autor, rok 2022

⁷⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

Schéma A (nízké vzdělání)

Většina obyvatel komunity nemá možnost ani předpoklady dokončit základní a střední vzdělání. Místní školy nemají potřebnou kvalitu školství nebo děti nepracují individuálně. Dotazník ČR: *"Máme podporu doučování 1. i 2. stupně ZŠ, také SŠ, nyní i online. Snažíme se poskytnout i technickou podporu- zapůjčení Notebooků, možnost připojení na distanční výuku u nás, podporu v komunikaci s učiteli. Dále jsou to preventivní programy /besedy s pozvanými hosty). Klienti nemají o vzdělání zájem a postupem času a vlivem puberty přestávají mít zájem o studium a přestávají do školy docházet. Rodiče tuto situaci neřeší a na ten to problém se postupně nabalují další a další problémy. Dotazník ČR: "Celkem těžce, naše zařízení spadá do lokality, kde ve velké množství klientů nedokončí střední školu, prakticky ukončují střední školu v prvních ročnících, případně hledají lehčí obory. Ale jako motivační nástroj pro dokončení školy máme možnost nabízet Retrostipendium (jsme partnerskou organizací Člověka v tísni)."*

Úkolem doučování je ukázat klientům, především těm nejmladším školu hrou. Využívají se např. hry na počítání nebo omalovánky na poznávání barev. Dotazník: ČR *"Problémem zůstává formální vzdělání. Přístup učitelů v běžných školách děti poměrně rychle demotivuje, získávají ke škole odpor, který je obtížné překonat. V současnosti uvažujeme nad možnostmi, jak dětem zpřístupnit alternativní vzdělávání, které by respektovalo jejich možnosti a zájmy".*

Starší klienti jsou motivováni tím, že mají možnost přestupu na kvalitnější školu spojenou s lepším pracovním uplatněním apod.

Důležitou součástí docházení do školy nebo na doučování je spolupráce s rodiči klienta.

Součástí služeb střediska je i možnost volnočasových aktivit, do kterých patří také pracovní - výchovné aktivity, díky kterým si mohou klienti osvojit základní dovednosti v kuchyni při přípravě pokrmů, jednoduché opravy v domácnosti nebo základy šití. Dotazník ČR: *"Daly by se sem zařadit některé kroužky (šicí, vyřezávání, dílny, 3D tisk, keramika, oprava kol, kuchtík) a "pracovní" části programu má většina dalších a i některé víkendové pobytovky (úklid, drobné opravy apod.)"*

Schéma B (výlety a společenské akce)

Vzhledem k nízkému vzdělání, nedostatku peněz a dalším faktorům, které v komunitě převládají, mají klienti velice omezené možnosti poznat majoritní společnost a kvalitnější život. Na základě společných výletů a dalších společenských akcí, se klienti mohou více socializovat, navazují nové kontakty a učí se fungovat v majoritní společnosti. Dotazník BG: *"S našimi mladými se účastníme společenských akcí ve městě: Např.: Ples bez nálepek nebo účast na mezinárodním dni mládeže, kde se mohou setkat i s jinými vrstevníky a organizacemi v našem městě"*.

Většina výletů je koncipována ve formě dalšího vzdělávání. Znamená to, že se konají výlety do zoologických zahrad nebo se uskutečňují prohlídky měst apod. Dotazník ČR: *"Zpočátku to jsou hlavně výlety (Zoo, Svět techniky, muzea) a společná účast na programech (Soutěže, sportovní turnaje, setkání mládeže, United)*

Někteří klienti docházejí do střediska pravidelně již několik let nebo docházejí i se svými sourozenci. Dotazník BG: *" Rodiče a blízcí přátelé se postupně také navazují na služby střediska. Často dochází, že jsou pořádány výlety pro rodiny např. k moři."*

Schéma C (využití dalších služeb)

Velká část dětí základní školu nedokončí, nicméně někteří klienti pokračují na navazující střední školy. Pracovníci se snaží oslovit takové školy, které by byly pro klienty, co nejvhodnější a nenastal by v nich problém se začleněním klienta. Jedná se o takové školy, se kterými byla dobrá zkušenost z minulých let nebo se pracovníci střediska znají např. s učiteli nebo s vedeními jednotlivých škol.

Dalším důležitým aspektem je postupné zvyšování sociální zdatnosti a orientace jednotlivých klientů střediska. Na začátku se klienti seznamují s pravidly zařízení, jejich dodržováním a možnostmi využívat doučování a kroužky. Dotazník ČR: *" Například při různých hrách zaměřených na toto téma, při kroužcích jako je například čajovna, kde si s dětmi na toto téma povídáme, ale v běžných situacích, které nastávají např. v otevřeném klubu."* Dotazník BG: *"Dát jim možnost vyzkoušet si více praktických dovedností a zažít různé situace ze života. Cvičit s nimi sociální dovednosti, vytvořit u nich návyky slušného chování"*. Dalším stupněm je účast na celodenních výletech,

chození na mše nebo účast na táborech. Dále jsou klienti podporováni při hledání zaměstnání apod.

Pracovníci se snaží pro klienty, kteří docházejí pravidelně a dlouhodobě vyhledávat takové zájmové aktivity, které by klienty ještě více začlenili do majoritní společnosti. Např. se jedná o kroužky, které jsou pořádány jednotlivými školami (gymnastika) nebo jsou zřízeny městem (plavání) a docházejí do nich především klienti z majoritní společnosti. Dotazník ČR: *"Ano, pokud o to klient nebo rodič požádá. Pokud z komunikace s pravidelnými účastníky vyplývá, že by to bylo vhodné, nabízíme to i sami."* Dále pracovníci střediska umožňují doprovod k lékaři, na úřady apod. V rámci střediska se o klienty starají všichni pracovníci a dobrovolníci. Dotazník BG: *"Běžně to děláme, protože klienti ne vždy jsou schopni se zorientovat"*.

Schéma D (Vztahy v rodině a komunitě)

Z vlastní zkušenosti se domnívám, že největším problémem jsou předsudky v komunitě vůči majoritní společnosti a zažitá vzorce chování, které si předávají rodiny již několik desítek let. Situace se mění velice pomalu a těžce. Dotazník BG: *"Jejich nedůvěra v majoritní společnosti. Jejich jiný hodnotový systém, který je postupně pozitivně ovlivňován. Někdy pohodlnost klientů a neochota něco měnit. Že nevidí hned výsledky svého snažení. Strach z asimilace do majoritní společnosti."* Dotazník BG: *"Myslím, že nejvíce problematické považují předsudky. A to jak ze strany majority, tak ze strany Romů. Oni nechodí do toho města a nechodí si tam žádat práci, protože už předem čekají odmítnutí. A lidé z majority nezaměstnají Roma, protože ten bude předem krást. Problémem taky je, že Romové tady mají jinou kulturu, žijí prostě jinak, mají jiné hodnoty. A často už rezignovali a o integraci se už ani nesnaží"*.

V Bulharské romské komunitě i nadále převládají domluvené sňatky mezi rodinami nebo klienti uzavírají sňatky po krátké známosti např. po několik týdnech od seznámení. Rodiče provdají své děti velice mladé a nevyzrálé, což už samo o sobě přináší spoustu problémů, které jsou ještě více posilněny brzkým těhotenstvím a založením rodiny ve velice mladém věku.

Klienti se vdávají/ žení již kolem 15 roku, nejsou na sňatek připraveni psychicky ani materiálně, což celkovou situaci velmi komplikuje.

Výsledkem takových to problematických soužití jsou děti, kterým rodiče dopřáli "volnou výchovu", nedostatečný citový vztah ze strany rodičů, materiální nedostatek atd. Na tyto problémy navazují později výchovné problémy klientů nebo poruchy chování.

Cílem Salesiánů je, aby klienti zakládali rodiny v pozdějším věku např. až kolem 16 – 17ti let, vybírali si své partnery sami a byly ve vztahu delší dobu a budoucího manžela, co nejlépe poznali.

Schéma F (náboženství)

Jak je uvedeno v úvodu práce Salesiáni Dona Boska, jsou křesťanskou organizací. Salesiáni mohou nabídnout výuku náboženství v rámci každotýdenních biblických hodin, jak uvádí Bg: *„Seznamování s biblí a potom hry venku či uvnitř nebo „Sport, dílny, náboženské vzdělání, hudební večery, výlety“.* “V Bulharsku jsou pravidelně pořádány jarní a letní tábory s biblickým tématem. BG:*Zvláště pro hochy z Internátu i ostatní mladé z Bulharska jsou velkou pomocí dvouroční Kurzy pro animátory. Zde absolvují hodiny psychologie, ekonomiky, vedení táborů, organizování volného času, her, Kurz první pomoci, Teorie i praxe výchovných metod zvláště preventivního systému Dona Boska atd. To vše jim pomáhá při starosti a vedení mladší generace než jsou oni a pomáhá též k orientaci ve společenských situacích.* “ V českém prostředí byly uváděny podobné aktivity: (ČR) *„ V bytovém domě Sova v Zábřehu probíhá příprava do MŠ pro děti od 3 do 5 let a kluby pro různé věkové kategorie obyvatel. Klub pro děti od 5 do 2. Třídy je zaměřen nejvíce na vzdělání, od 3. Třídy do asi 12 let spíše na náboženskou výchovu. Kluby pro starší chlapce a muže jsou hlavně sportovní a pro ženy posezení s povídáním a modlitbou.* “

Schéma G (práce se skupinou)

V dotaznících vyplněných v české republice se v odpovědích často objevovala práce se skupinou. „Pro člověka, který si připadá se svým problémem osamocený, přináší úlevu, když není v této situaci sám a může svůj problém sdílet. Každý úspěch v řešení problému jednoho člena skupiny přináší všem ostatním členům skupiny zdroj naděje a povzbuzení. Ve skupině může její člen pomalu překonávat bariéry v komunikaci a získanou schopnost otevřeně komunikovat může později využít i ve svých osobních vztazích mimo skupinu.

Skupiny poskytují prostor pro výměnu názorů a myšlenek, vytváření nových pohledů na řešení problémů, také je zde možnost osvojení nových zkušeností a učení se přijatelnějších způsobů chování.“⁷⁹ V dotaznících bylo uváděno např.“ ČR: „*Možnost setkání v rámci různorodých skupin (sociální i věkové)*“, „*práce ve skupině, učení základních dovedností v rámci individuálního plánování (např. pravidelné nošení brýlí, hygiena na toaletě, podpora stravování, atd..)*“, *dílčí výsledky přináší dlouhou práci se skupinou, se kterou pracovníci navštěvují různá prostředí, kam by se sociálně znevýhodnění děti jinak nedostaly.*“

11. VÝSLEDKY

V první části výsledků budou zodpovězeny všechny otázky z dotazníků. Odpovědi jsou rozděleny na výsledky z České republiky a Bulharska. V druhé části je souhrn výsledků z obou zemí.

I. část

1) Jakým způsobem můžete zvýšit vzdělanost uživatelů vašeho zařízení?

Bulharsko: Na základě provedeného výzkumu se pracovníci v Bulharsku domnívají, že mezi nejdůležitější potřeby jejich klientů patří vzdělání, které je podpořeno pravidelným doučováním a volnočasovými aktivitami. Z dotazníku vyplynulo následující: „*Školství v Bulharsku je na špatné úrovni a děti se často naučí psát a počítat až u nás na doučování. Pak taky děti vzdáváme třeba na spolču, kde se učí sociálním kompetencím a dovednostem potřebným pro život a pro fungování ve společnosti*“. Vzdělanost se může zvýšit např. pomocí vzdělávacích/ rozvojových programů – kroužků, doučováním především matematiky a bulharského jazyka, každodenním vypracováváním domácích úkolů nebo účast na kurzech pro animátory. Dále se vzdělanost klientů může zvyšovat pomocí společných setkání, kdy jsou dívky ve velké většině ženy v domácnosti. Pro tyto dívky je důležitější praktické vzdělání, kdy je vhodnou alternativou např. kroužek vaření. Vzdělanost se může zvýšit také pomocí exkurzí, motivováním klientů, učení trpělivosti nebo pravidelnému návyku docházení do školy. Česká republika: V českém zařízení předpokládají, že se vzdělanost klientů zvyšuje těžce, protože většině jejich klientů se nepodaří dostudovat střední školu. Další zařízení nabízí možnost cenově dostupného doučování. Pracovníci zařízení uvedli, že

---

⁷⁹ PAVLOVÁ, Petra. \textit{Práce se skupinou v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v České republice} [online]. Hradec Králové, 2017 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/rfpxly/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Kappl, Ph.D.

vzdělanost mohou zvýšit doučováním, vědomostními kroužky, individuálními konzultacemi, ale také besedami nebo přednáškami. Pracovníci v dotazníku uvedli: „*Celkem těžce, naše zařízení spadá do lokality, kde velké množství našich klientů nedokončí střední školu (prakticky končí střední školu v prvních ročnících, případně hledají lehčí obory. Ale jako motivační nástroj pro dokončení školy máme možnost nabízet Retrostipendium – jsme partnerskou organizací Člověk v Tísni)*“ nebo „*Nabízíme doučování všem bez rozdílu – platí se 5kč na celý školní rok a za tuto částku se mohou děti a mladiství chodit doučovat*“ a „*Dílčí výsledky přináší dlouhodobá práce se skupinou, se kterou pracovníci navštěvují různá prostředí, kam by se znevýhodnění děti jinak nedostaly. Zvyšuje se tím jejich všeobecný rozhled, učí se, jak se chovat, aby zůstali přirozeně a nebudili nežádoucí pozornost, získávají sebejistotu*“.

2) Jaké volnočasové aktivity jsou realizovány ve vašem zařízení?

Bulharsko: V zařízení v Bulharku jsou jako volnočasové aktivity realizovány např. kroužky vaření, dílen, sportovní nebo výlety, exkurze a tematické hry nebo letní a jarní tábory. Pracovníci zařízení se domnívají, že tyto aktivity slouží jako motivace pro nepopulární doučování. Dále je k dispozici kroužek Biblické hodiny s tematickými hrami. Klienti mohou dále navštěvovat mše a přípravu na křest. Česká republika: Česká zařízení nabízejí volnočasové aktivity v podobě táborů, víkendové akce a zájmové kroužky. Mezi kroužky patří především kroužky sportovní např. fotbal, ping – pong a dále hudebně – výtvarné kroužky. Pracovník sdělil: „*Jednak máme celou sekci zaměřenou na zájmové kroužky všeho druhu. Co se týče naší sekce Otevřených klubů, jsou to sportovní hry a tanečky. Dále jsou v rámci programu realizovány volnočasové aktivity i na klubech (různé hry, výtvarné tvoření, možnost zkoušet v hudebně atd.*“.

3) Jaké – pracovní – výchovné aktivity mohou vykonávat uživatelé vašeho zařízení?

Bulharsko: Mezi pracovní – výchovné aktivity může zařízení v Bulharsku nabídnout kroužky vaření a dílen. Úklid hřiště a okolí v Kazanlaku a pracovní chaloupky na objektech ve Staré Zagoře a v Kazanlaku a na jiných farách. Účast starších klientů jako animátorů na letních táborech. Česká republika: Čeští pracovníci mají za to, že do pracovní – výchovných aktivit mohou zařadit opravy věcí během kroužku dílen nebo během akcí. Klienti mohou pomáhat s vytvářením měsíčních témat, nástěnek a výzdob. Pokud je potřeba klienti, pomáhají při jednorázových akcích. V jednom zařízení je možné vykonávat trest obecně prospěšných prací.

Dále je možnost účastnit se preventivních programů. „Klienti se mohou účastnit aktivit preventivních programů, navštěvovat kluby pro mladší i starší. Máme propojenou sociální a pedagogickou část naší práce.“ „Jde o nabídku aktivit pro naše starší klienty (klienti NZDM od 13 let. V tom to směru nabízíme návštěvy ÚP, výrobních provozů, pracovní víkendovky – zde mají mladí možnost odměny za práci.“ „Vedoucí“ klient při aktivitách vaření apod., každý má v práci ve skupině svou roli. Když je potřeba, pomáhají pracovníkům s jednorázovými věcmi – např. něco těžkého odnést, zamést sníh apod.“. „Nemámě to jako zvláštní kategorii, ale daly by se sem zařadit některé kroužky (šicí, vyřezávací, dílny, keramika) a „pracovní“ části programu má většina delších a i některé víkendové pobytovky (úklid, drobné opravy).“

4) Jakým způsobem může vaše zařízení pro uživatele vytvořit kontakt se společenským prostředím?

Bulharsko: Pracovníci v Bulharsku se domnívají, že jejich zařízení může vytvořit kontakt se společenským prostředím pomocí organizovaných setkání, zápisem na kroužky, zápisem klientů do kvalitnějších školských zařízení nebo pomoci klientům při kontaktu s institucemi. Pracovníci v Kazanlaku se domnívají, že kontaktu pomáhají fotbalové turnaje pro střední školy, kde se účastní i místní družstvo, návštěvy výstav nebo účast na úklidu města. Klienti se mohou účastnit plesu bez nálepek nebo se účastnit mezinárodního dne mládeže, kde se mohou setkat se svými vrstevníky nebo organizacemi ve městě. Dobrovolník ze Staré Zagory uvedl: „Děti se hned po příchodu do zařízení učí pravidlům. Často jsou to první pravidla, se kterými se setkávají. Myslím, že právě tímto je připravujeme na kontakt, se společenským prostředím, snažíme se o jejich integraci do společnosti. Ke kontaktu pak dochází na výletech, kdy jezdíme do jiných měst, navštěvujeme muzea, zoo, divadlo.“ Pracovník zařízení uvedl následující: „při setkání s vrstevníky při různých akcích i náboženských, při cestování, při formačních setkání účastníků z různých koutů republiky, při setkání se zajímavými lidmi“. Česká republika: Pracovníci v českých zařízeních předpokládají, že pro své klienty mohou vytvořit kontakt se společenským prostředím pomocí účasti na nějakých akcích např. návštěvách divadelních představení nebo výstav. Klienti se mohou, účastnit akcí uklidme Česko nebo noc kostelů. Dále možnost účastnit se výletů a exkurzí. Pracovníci se vyjádřili následovně: „Zpočátku jsou to hlavně výlety (Zoo, Svět techniky, muzea) a společná účast na programech (soutěže, sportovní turnaje, setkání mládeží. Starším pomáháme s výběrem školy nebo hledáme pracovní uplatnění.“ „Principem salesiánského působení je doprovázení = laskavá výchova,

kteřá podporuje dobré vlastnosti. Děti a dospívající (klienti) vidí, jak se chováme (na akcích, veřejnosti), jdeme příkladem a děti se začnou „opičit“.

5) Kdo ve Vašem zařízení zprostředkovává kontakt uživatelů se společenským prostředím?

Bulharsko: Propojení majoritní a minoritní společnosti napomáhá celý tým pracovníků i dobrovolníků Bulharského zařízení. Česká republika: V Českém zařízení zprostředkovávají kontakt se společenským prostředím také všichni pracovníci a spolupracují s dalšími institucemi, především se školami. „Pověřená vedoucí dané akce (pedagog volného času, asistent pedagoga, sociální pracovník či pracovník v sociálních službách.“

6) Je ve vašem zařízení možné zprostředkovat kontakt uživatelů se společenským prostředím?

Bulharsko: V zařízení v Bulharsku pracovníci se domnívají, že je běžnou součástí jejich práce zprostředkovávat klientům a jejich rodinám kontakt se společenským prostředím. Respondenti uvedli: „Salesiáni spolupracují se školami dětí. Společně řeší např. záškoláctví. Naše zařízení také motivuje děti k docházce do školy pomocí bodového systému. Salesiáni také podporují děti v chození na jiné kroužky.“ „Vzhledem k prostředí je to náročné“.

Česká republika: V českých zařizováních spolupracují především se školami a s dalšími institucemi podle potřeby klientů. Jako provozovatelé sociální služby jsou povinni předat kontakt na další instituce nebo ji aktivně nabídnout. Pracovníci sdělili: „Ano, pokud o to dítě nebo rodič požádá. Pokud z komunikace s pravidelnými účastníky vyplyne, že by to bylo vhodné, nabízíme i sami. Není to ale standardní součást našich služeb.“ „Ano, je to standardní součást naší práce. Tato otázka nám metodicky zasahuje do několika činností – doprovod, poradenství, informační servis, kontakt s institucemi ve prospěch uživatele, přeoslání, každá má pro nás trochu jiná specifika a je jinak využívána.“

7) Jakým způsobem můžete zvýšit u uživatelů vašeho zařízení orientaci ve společenských situacích?

Bulharsko: Pracovníci v Bulharsku předpokládají, že u klientů mohou zvýšit orientaci ve společenských situacích především pomocí doprovázením klientů ze strany pracovníků, sběru informací. Dále pomáhá při orientaci dvouroční kurz pro Animátory, kde se klienti učí základům psychologie, ekonomie, vedení táborů nebo organizování volného času. Pracovníci

si myslí, že je vhodné nechat klienty vyzkoušet si více praktických dovedností a zkusit si zažít různé situace ze života. V dotazníku bylo uvedeno následující: „*Na spolču jsem s holkami měla jednu aktivitu právě na nácvik orientace společenských situací, Zadala jsem vždy jednu situaci a dívky si k ní vybraly rekvizity a situaci zahrály. Jednalo se např. o situaci na úřadě, komunikaci s učitelem apod.*“. Pracovníci se svými klienty sociální dovednosti a snaží se vytvářet návyky slušného chování. Klientům je nabídnuta možnost poznávat lidi různých profesí, aby klienti měli širší možnost výběru při výběru svého povolání.

Česká republika: Čeští pracovníci mají za to, že zvýšit společenskou orientaci svých klientů mohou pomocí her zaměřených na různá témata, při kroužcích jako je „čajovna“, kde si s klienty mohou povídat o různých tématech. Podporou pro klienty mohou být návštěvy besed nebo rozhovory, nácviků pracovních pohovorů. Největší efekt mají konkrétní praktické zkušenosti klientů. „*Ve středisku se neorientujeme na „výkon“, ale na kvalitní vyplnění volného času. A všechny kroužky jsou „prostředkem“ k tomu, aby se klienti lépe orientovali a chovali ve společnosti*“

8) Jaké činnosti mohou vést ke zvýšení sociálních dovedností uživatelů vašeho zařízení?

Bulharsko: Pracovníci v Bulharském zařízení předpokládají, že u svých klientů mohou zvýšit sociální dovednosti pomocí doprovázení klientů, vyžadováním jejich aktivní účasti na všech aktivitách, které zařízení nabízí. Účastí klientů na setkáních, která jsou organizována pro mladé, vzdělávání v oblasti společenského chování nebo kurzy pro animátory a účast na táborech. Respondenti odpověděli následující: „*Myslím, že nejpotřebnější dovedností je umění navazovat a udržovat vztahy a tohle naše děti zrovna moc neumí. Nemají kvalitní vztahy v rodině, jsou deprivované, nezažily primární vztahy*“ a „*Procvičování komunikace, nácvik krizových momentů, psychohygienu*“. Česká republika: Jako činnosti, které mohou vést ke zvyšování sociálních dovedností klientů zařízení v České republice, pracovníci uvedli rozhovory, zapojení klientů do kroužků a víkendových akcí, práce ve skupině, učení základních dovedností v rámci individuálního plánování. Jedná se o praktické dovednosti, při kterých se komunikuje. Pracovníci uvedli: „*Doufáme, že všechny – převážná většina aktivit probíhá ve skupinách, snažíme se dětem dávat zpětnou vazbu a vést je k vhodnému chování, vyjadřování a rozvoji slovní zásoby, pochopení souvislostí.*“ a „*Podle mého názoru nejvíce pomáhá jejich zapojení na kroužcích a víkendovkách jako animátorů. Je to gesto důvěry z naší strany a klienti mají možnost si zkusit činnost vedoucího se zpětnou vazbou někoho zkušenějšího.*“

9) Co považujete u uživatelů vašeho zařízení za problematické při jejich snaze začlenit se do společnosti?

Bulharsko: V zařízení v Bulharsku mají za to, že nejvíce problematická je nedůvěra klientů vůči majoritní společnosti, pohodlnost klientů a neochota něco měnit. Problémem jsou předsudky ze strany majoritní i minoritní společnosti nebo jiný hodnotový systém minoritní společnosti

Pracovníci dále předpokládají, že nejdůležitější sociální dovednost je umět navazovat a udržovat vztahy, které se klienti zároveň učí pomocí her. Pracovníci zařízení uvedli: *„Nízká úroveň vzdělání, která jim brání v komunikaci s vrstevníky a vytvoření se svého světonázoru. Jiné společenské a ekonomické postavení ve společnosti. Předsudky vůči menšinám.“*. *„Že jsou Romové.“* *„Za nejvíce problematické považují předsudky. A to jak ze strany majority, tak ze strany Romů. Oni nechodí do toho města a nechodí si tam žádat o práci, protože už předem čekají odmítnutí. A lidé z majority zase nezaměstnají Roma, protože ten přece bude krást. Problémem taky je, že Romové tady mají jinou kulturu, žijí prostě jinak, mají jiné hodnoty. A často už rezignovali a o integraci se už ani nesnaží.“* Česká republika: Pracovníci v českých zařízeních mají za to, že problematická je izolovanost skupiny, nedostatečná motivovanost ke studiu, často také obavy vytvořené předsudky a předpoklady, že se věci stejně nepohnou. *„Obvykle silně negativní postoj k formálnímu vzdělávání u dětí i rodičů a následnému selhání v této oblasti. S tím a také materiální chudobou se spojuje i nízké sebevědomí, které uživatelům často změní dosáhnout úspěchu ve společnosti i v práci na sobě.“* Důsledkem tohoto myšlení je malá sebedůvěra, neochota nasadit se pro věc, když je náročná. Dalším problematickým prvkem jsou dle sdělení pracovníků sociální rozdíly ve společnosti. *„Většina má jen základní vzdělání, nemají kolem sebe nikoho, kdo by jim v začleňování pomohl nebo jim předal své zkušenosti. Navíc žijí v lokalitě, která jeví znaky sociální vyloučenosti.“*

10) Jaké je vaše pohlaví?

Bulharsko: V Bulharsku odpovědělo 5 mužů a 2 ženy. Česká republika: V České republice naopak odpovědělo 5 žen a dva muži.

11) Kolik je Vám let?

Bulharsko: V Bulharsku bylo po dvou respondentech ve věku 25 a méně let, 36 – 45 let a 46 – 55 let. Jeden respondent měl více, jak 56 let. Česká republika: V České republice bylo šest

respondentů ve věkovém rozmezí mezi 36 – 45ti let. Jeden respondent byl ve věku mezi 26 – 35ti let.

12) Jaké je Vaše vzdělání?

Bulharsko: Vysokoškolské vzdělání má v Bulharsku 5 respondentů a 2 respondenti mají středoškolské odborné vzdělání. Česká republika: V České republice odpovědělo na dotazník 5 respondentů s vysokoškolským vzděláním, jeden respondent uvedl, že má vyšší odborné vzdělání a jeden střední odborné vzdělání.

13) Jaká je Vaše pracovní pozice v organizaci?

Bulharsko: Pracovníci v Bulharsku uvedli, že dva zaměstnanci pracují jako dobrovolníci, 2 jako pracovníci v sociálních službách a 3 jsou v zařízení ve vedoucí pozici. Česká republika: Naopak v České republice pracovníci uvedli, že mají v zařízení 3 pedagogy, 3 pracovníci pracují na pozici ředitele nebo vedoucího služby a 1 pracovník je pracovníkem v sociálních službách.

14) Jak dlouhá je vaše praxe v oblasti práce s dětmi a mládeží?

Bulharsko: Nejvíce praxe mají pracovníci v Bulharsku, 4 pracovníci uvedli, že mají 20 a více let praxe. Následují je jednotlivě pracovníci s praxí 11 – 15 let, 5 – 10 let a 5 a méně let praxe. Česká republika: V České republice bylo nejvíce pracovníků s 11 – 15 lety praxe, dva pracovníci uvedli, že mají 16 – 20 let zkušeností s dětmi a mladistvými. Jeden pracovník uvedl, že má 5 – 10 let praxe a jeden 20 a více let praxe.

II. část

Na základě provedeného výzkumu patří mezi nejdůležitější potřeby vzdělání, které je podpořeno doučováním, kroužky a volnočasovými aktivitami. Mezi další potřeby patří podpora rodiny a komunity, skupinová práce a duchovní přesah spolupráce. Mezi výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti respondenti uvedli kroužek vaření, dílen nebo sportovní kroužek. Klienti mají možnost účastnit se volnočasových aktivit v podobě víkendových a týdenních táborů nebo jednodenních výletů. Mezi pracovní - výchovné aktivity byly zařazeny kroužky dílen a vaření nebo pomoc při různých opravách nebo uklízení.

Běžnou součástí je v zařízeních uplatňování práv, oprávněných zájmů a osobní záležitostí, jedná se především o pomoc klientům při navazování spolupráce s dalšími institucemi a sociálními službami. Vytvoření kontaktu se společenským prostředím probíhá za pomoci všech pracovníků zařízení např. při organizování různých setkání, sportovních zápasů, divadelních představení nebo výstav. Sociální začleňování klientů probíhá např. doprovázením klientů ze strany pracovníků zařízení. Pomoci může rovněž kurz animátorů, hraní her zaměřených na různá témata a společenské situace, vyžadování jejich aktivity při různých hrách a akcích, učení se základních dovedností v rámci individuálního plánu nebo práce ve skupině. Problematické při začleňování se do společnosti respondenti uvedli, že je to především nedůvěra klientů k majoritní společnosti, pohodlnost klientů a zároveň neochota něco měnit. Dále také izolovanost skupiny a obavy vytvoření předsudky a předpoklady klientů a jejich rodin.

Mezi respondenty bylo sedm mužů a sedm žen. Nejvíce respondentů - osm bylo ve věku 36 - 45ti let. V České republice i Bulharsko odpovědělo pět pracovníků, že má vysokoškolské vzdělání, pracovníci v zařízeních byly nejčastěji na pozicích pedagogů, ředitelů/ vedoucích služeb a pracovníků v sociálních službách. Pracovníci jednotlivých zařízení měli nejčastěji praxi kolem 11 - 15ti let nebo 20 a více let.

DISKUZE

V průběhu zpracování výsledků výzkumného šetření jsem si potvrdila, že byl správně zvolen kvalitativní výzkum. Bylo to především kvůli počtu pracovníků v bulharském zařízení. O vyplnění o vyplnění dotazníku byli požádáni všichni zaměstnanci, nicméně dotazník vyplnili pouze čeští pracovníci. Jako náročné hodnotím sběr dat v českých zařízeních. V České republice bylo osloveno několik pracovníků v různých zařízeních v několika časových obdobích a i přesto byl obtížné získat potřebný počet dotazníků. Tuto situaci přikládám pracovnímu vytížení jednotlivých pracovníků a pandemii Covid – 19.

Z provedeného výzkumu vyplynulo, že mezi nejdůležitější potřeby klientů patří vzdělání, které je podpořeno zájmovými kroužky a volnočasovými aktivitami v podobě jednodenních výletů nebo letních táborů. Jako přínosné hodnotím to, že dlouhodobí dobrovolníci procházejí na začátku příjezdu do Bulharska jazykovým kurzem bulharštiny a mají tak možnost sami doučovat klienty zařízení nebo se podílet na přípravách na doučování. Vzhledem k tomu, že každý rok přijíždějí noví dobrovolníci, jsou pravidelně nové možnosti a výzvy, které se klientům mohou nabídnout od přípravy her, nových kroužků až po možnosti učit se cizím jazykům. V tom to, také může pomoci skupinová práce s klienty, kdy se např. klienti učí základům slušného chování nebo pouze samotnému fungování v různorodé skupině klientů a pracovníků. Jako další se ukázala potřeba podpora rodiny nebo komunity. Opakujícím se vzorem je po několika generacích mladá manželství po krátkých týdenních známostech a těhotenství dívek už kolem 15 – 16 věku. Partneři většinou bydlí u jedné z rodin, protože na svoje vlastní bydlení nemá finance. Pokud by taková to podpora rodiny fungovala i v pravidelném docházení na výuku, měli by klienti vyšší gramotnost a lepší uplatnění na trhu práce. Jako přínosné hodnotím snahu jednotlivých pracovníků pomáhat klientům a jejich rodinám při komunikaci s úřady, školami nebo lékaři. Salesiáni se snaží zajistit klientům např. lepší školy nebo kvalitnější zdravotní péči.

Daniela Wagnerová ve své bakalářské práci z roku 2022 zkoumala potřeby dětí v sociálně vyloučené lokalitě Boletice nad Labem. Respondenty byly jak pracovníci, tak samotní klienti. Samotný výzkum byl zaměřen na potřeby dětí v oblasti vztahů, bezpečí, zdraví, učení se, chování, materiálního zabezpečení a sebevnímání. Z provedeného výzkumu vyplynulo, následující: *„V oblasti zaměřené na učení vyšlo najevo, že děti vnímají vzdělání jako důležité a snaží se určitého vzdělání dosáhnout. Zároveň ale na druhém stupni základní školy často dochází k mezníku, kdy se děti přestávají škole věnovat. V této oblasti bych určitě chtěla*

zmínit nutnost spolupráce nízkoprahového zařízení se základní školou.“⁸⁰ nebo „Myslím si, že v potřebách týkajících se vztahů je nedostatečná důvěra a vazby v kamarádských vztazích. Naopak vztahy s rodiči a sourozenci se ukázaly jako zdravé, tudíž pro vývoj dítěte i vhodné. Potřeba bezpečí je podle analyzovaných dat „narušována hlavně v prostoru lokality“⁸¹. Rozsahem a počtem obyvatel je vyloučená lokalita v České republice i Bulharsku jiná. Klienti i jejich rodiny mají jiný v některých aspektech rozdílné způsob života, nicméně by bylo zajímavé oslovit jako respondenty samotné klienty v Bulharsku a porovnat je s údaji této bakalářské práce.

Vzhledem k současné válce na Ukrajině a příchodu ukrajinských dětí a jejich rodin do České republiky se domnívám, že by výsledky této diplomové práce mohly být základem jak s těmi to dětmi pracovat. Jako důležité vnímám, pravidelné doučování těchto dětí. Především možnost osvojit si český jazyk a plnohodnotně fungovat na českých školách. Dále možnost nabídnout těm to dětem aktivní a plnohodnotné trávení volného času a účastnit se výletů a táborů a co nejlépe se asimilovat. Další formu podpory vidím v přijetí ukrajinských rodin a možnost podpořit je v plnohodnotném fungování v České republice

---

⁸⁰ WAGNEROVÁ, Daniela. \textit{Analýza potřeb dětí v sociálně vyloučené lokalitě Boletice nad Labem} [online]. Ústí nad Labem, 2022 [cit. 2022-08-06]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/v1jvfn/>. Bakalářská práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Faculty of Social and Economic Studies. Vedoucí práce Mgr. Jan Vašat, Ph.D.

⁸¹ WAGNEROVÁ, Daniela. \textit{Analýza potřeb dětí v sociálně vyloučené lokalitě Boletice nad Labem} [online]. Ústí nad Labem, 2022 [cit. 2022-08-06]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/v1jvfn/>. Bakalářská práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Faculty of Social and Economic Studies. Vedoucí práce Mgr. Jan Vašat, Ph.D.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zjistit potřeby klientů nízkoprahové služby Dona Boska v Bulharsku a srovnat je s potřebami klientů v podobném zařízení v České republice.

V teoretické části práce je popsána organizace Dona Boska, historie a principy na kterých pracují s dětmi a mládeží. V další kapitole je popsána sociální služba nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, cíle této služby a metody práce s touto cílovou skupinou. V poslední kapitole jsou rozepsány potřeby dětí. Popsána je psychologická potřeba naplnění základních potřeb dle Maslowa, a kterou dále rozpracovali čeští psychologové Zdeněk Helus a Zdeněk Matějček. V praktické části je popsán kvalitativní výzkum, výzkumný plán a projekt. Dále jsou popsány charakteristiky respondentů, místa realizace výzkumu a průběh sběru dat. Popsána je také metoda sběru dat a tvorba otázek. Z provedeného výzkumu je patrné, že mezi nejdůležitější potřebu klientů je vzdělání, které je podpořené pravidelným doučováním a volnočasovými aktivitami. Do těchto aktivit mohou být zařazeny různé sportovní, hudební a jiné kroužky, jarní a letní tábory nebo pravidelné vzdělávací jednodenní výlety. Důležitým prvkem je práce se skupinou. Pro klienty zařízení je také důležitá rodina a komunita, ve které žijí a duchovní rozměr, který nabízejí Salesiáni.

Jako další potřeba klientů se ukázala jako důležitá je zprostředkování kontaktu s dalšími navazujícími organizacemi a podpora při jednání s nimi, důležitá byla pro bulharské klienty otázka duchovní sounáležitosti.

Seznam použité literatury

BALÍKOVÁ, Marie. Obsahová analýza. In: KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-12-10]

BIELIKOVÁ, Zuzana. Citová deprivace dětí z úplných a částečných rodin v 21. století: diplomová práce, Praha. Pražská vysoká škola psychosociální studií. Vedoucí práce Mgr. Kulhánek Jan.

BRUKNEROVÁ, Eva. Práce s neorganizovanou mládeží v nízkoprahovém zařízení [online]. Brno, 2007 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/rug0l/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ema ŠTĚPAŘOVÁ.

DAVIDOVÁ, Eva. Cesty Romů - Romano drom 1945 - 1990. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1995. 243 s. ISBN 80-7067-533-0.

HARTL, H.; HARTLOVÁ, H. Velký psychologický slovník, 4. vyd., Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367- 686-5

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

JANOUSEK, Jaromír. Metody sociální psychologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

KAPLÁNEK, Michal. Výchova v salesiánském duchu. Praha: Portál, 2012. ISBN isbn978-80-262-0126-7.

KOVÁŘ, Blahoslav. Obsahová analýza dokumentu. Praha: Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací, 1974.

LANGROVÁ, Kateřina. Životní situace zanedbaného dítěte [online]. Brno, 2013 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/hv1ha/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Pavel NAVRÁTIL.

MACHKOVÁ, Jitka. Činnost Saleziánského hnutí na Hradecku a Pardubicku v historických proměnách let 1940 – 2010. Hradec Králové, 2020 Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D.

MATĚJČEK, Z. Dítě a rodina, v psychologickém poradenství, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, ISBN 80-04-25236-2

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

NOVÁKOVÁ, Lucie. \textit{Role sociálního pracovníka v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež} [online]. České Budějovice, 2016 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7rdu01/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. Vedoucí práce doc. Michal Opatrný, Dr. theol.

PAVLOVÁ, Petra. \textit{Práce se skupinou v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v České republice} [online]. Hradec Králové, 2017 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/rfpxly/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Kappl, Ph.D.

POPELKOVÁ, Kristýna. \textit{Volnočasové aktivity nízkoprahového zařízení pro děti a mládež jako prevence vzniku rizikového chování} [online]. Olomouc, 2019 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/q5lsba/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Dagmar Pítnerová, Ph.D.

Pro Zdraví 21 – pro Zdraví 2021: Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež “Klub 21”

STEHLÍKOVÁ, Silvie. \textit{Metody práce s klientem v NZDM. Případová studie NZDM Půda} [online]. Brno, 2012 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/93joy0/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Roman Švaříček, Ph.D.

SURÁ, Zuzana. \textit{Následky psychické deprivace} [online]. České Budějovice, 2017 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/kicqnm/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Veronika Plachá.

ŠŤASTNÁ, Pavla. Základní lidské potřeby a jejich naplňování u žáků 1. stupně základní školy [online]. Brno, 2014 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/bi455/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Hana FILOVÁ.

TICHÝ, Ondřej. Salesiáni Dona Boska a jejich hudba v Čechách a na Moravě do roku 1950. 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Collegium Marianum - Týnská vyšší odborná škola. Vedoucí práce Slavický, Tomáš.

VÁLKOVÁ, Michaela. \textit{Rizikové faktory rodinného prostředí pro vývoj dítěte} [online]. Brno, 2009 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/p519if/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Věra Vojtová, Ph.D.

VLACHOVÁ, Jana. Uspokojování psychických potřeb dětí v kolektivní formě pěstounské péče [online]. Brno, 2012 [cit. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/zvqz8/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Milan Valach.

ZELINKA, Petr. Salesiáni Dona Boska moderní řeholní kongregace v sekulární společnosti první Československé společnosti (1918–1938). Olomouc, 2019 Dizertační práce. Univerzita Palackého, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Ph.D.

WAGNEROVÁ, Daniela. \textit{Analýza potřeb dětí v sociálně vyloučené lokalitě Boletice nad Labem} [online]. Ústí nad Labem, 2022 [cit. 2022-08-06]. Bakalářská práce. Univerzita

Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Faculty of Social and Economic Studies.
Vedoucí práce Mgr. Jan Vašat, Ph.D.

Elektronické zdroje

4rácký Zpravodaj: Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice (2019/16) - online]. Dostupné z: [http://4rácký Zpravodaj: Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice \(2019/16\)](http://4rácký Zpravodaj: Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice (2019/16))

108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách. Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>

505/2006 Sb. Vyhláška, kterou se provádí zákon o sociálních službách. Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 22.07.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>

За фондацията – Фондация "Дон Боско България". Фондация "Дон Боско България" – Възпитание, образование, интеграция, личностно развитие [online] [cit. 14.06.2022].. Dostupné z: http://www.fondaciadonboskobg.org/?page_id=12

ABZ.cz: slovník cizích slov - online hledání. ABZ.cz: slovník cizích slov - online hledání [online]. Copyright © [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=exercicie&typ_hledani=prefix

Analýza potřeb - Klinika Adiktologie .Klinika Adiktologie [online]. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/analyza-potreb>

[cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/co-delame/jsme-s-mladymi-kdyz-jde-o-vzdelani/>

Historie - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/kdo-jsme/historie/#1888>

Informační systém [online]. Copyright © [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/med/podzim2018/BSPC011/Potreby_lidskeho_jedince_a_jejich_hierarchie.pdf

Jsme s mladými ve světě - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/co-delame/jsme-s-mladymi-ve-svete/>

Jsme s mladými, kteří to potřebují - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/co-delame/jsme-s-mladymi-kteri-to-potrebuji/>

Jsme s mladými na cestě k Bohu - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/co-delame/jsme-s-mladymi-na-ceste-k-bohu/>

Jsmo s mladými, když jde o vzdělání - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 14.06.2022].

Kazanlak - Salesiáni Dona Boska. Salesiáni Dona Boska [online]. Copyright © 2022 Salesiáni Dona Boska. [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/bulharsko/kazanlak/>

Maslowova pyramida – Wikipedie. [online] [cit. 14.06.2022].. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Maslowova_pyramida

Местоположение | Община Стара Загора. Община Стара Загора [online]. Copyright © 2022 [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://www.starazagora.bg/bg/mestopolozhenie>

[online] [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: https://www.megaknihy.cz/vyhledavani?orderby=position&orderway=desc&search_query=maslov&submit_search=&p=1

[online] [cit. 14.06.2022].. Dostupné z: http://asociace_streetwork_o.s_sduzujici_nizkoprahove_socialni_sluzby_CAS_PRAHA_2008

[online]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/c1bws/04_-_Hlavni_text.pdf

[online]. Dostupné z: http://Metodika_nizkoprahoveho_zarizeni_pro_deti_a_mladez_Kolarka_PROSTOR_PLUS_O.P.S.

[online]. Dostupné z: http://Mapa_socialne_vyloucenych_lokalit_v_CR:_Socialne_vyloucena_lokalita [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, odbor realizace programů ESF

O projektu | Adopce na blízko. Pomocí blízkých pomáhejme daleko | Adopce na blízko [online]. [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: https://www.adopcenablizko.cz/o-projektu/Osetrovatelsky_proces_a_potreby_cloveka.Inovace_VOV [online]. Copyright © [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://www.vovcr.cz/odz/zdrav/499/page02.html>

[online]. [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: https://www.megaknihy.cz/8953_zdenek-helus?p=1

Pro zdraví 21 Beroun – Komplexní zdravotní, sociální a pedagogické služby v oblasti duševního zdraví dětí a adolescentů [online]. Copyright © [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.prozdravi21.cz/wp-content/uploads/nzdm.pdf>

Salesiáni Dona Boska – Wikipedie. [online] [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Salesi%C3%A1ni_Dona_Boska

Seznam zkratk:

Aj. – a jiné

Apod. – a podobně

Č. – číslo

ČR – Česká republika

Např. – například

NZDM – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

P. – páter (kněz)

SADBA – Salesiánská asociace Dona Boska

Sb. – sbírky

Sv. – svatý

Tzv. – takzvaně

z.s. – zapsaný spolek

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Jaké je pohlaví pracovníků

Tabulka č. 2: Jaký je věk pracovníků

Tabulka č. 3: Dosažené vzdělání pracovníků

Tabulka č. 4: Jaká je pracovní pozice pracovníků

Tabulka č. 5: Jaká je délka praxe pracovníků

Tabulka č. 6: Tabulka transformačních kroků

Tabulka č. 7: Interpretace I. Fáze kódování

Tabulka č. 8: Interpretace II. Fáze kódování

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Dotazník v českém jazyce

Příloha č. 2: Dotazník v bulharském jazyce

Příloha č. 1

Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Andrea Nachtmanová, jsem studentka Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy.

Ráda bych Vás poprosila o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je anonymní a slouží ke sběru dat do mé diplomové práce. Dotazník tvoří 14 otázek: 10 otázek je otevřených, u 4 vyberte jednu z nabízených možností nebo doplňte.

1. Jakým způsobem můžete zvýšit vzdělanost uživatelů vašeho zařízení?
2. Jaké volnočasové aktivity jsou realizovány ve vašem zařízení?
3. Jaké pracovní – výchovné aktivity mohou vykonávat uživatelé ve vašem zařízení?
4. Jakým způsobem může vaše zařízení pro uživatele vytvořit kontakt se společenským prostředím?
5. Kdo ve vašem zařízení zprostředkovává kontakt uživatelů se společenským prostředím?
6. Je ve vašem zařízení možné zprostředkovat kontakt s dalšími institucemi (škola, úrad)?
7. Jakým způsobem můžete zvýšit u uživatelů vašeho zařízení orientaci ve společenských situacích?
8. Jaké činnosti mohou vést ke zvýšení sociálních dovedností uživatelů vašeho zařízení?
9. Co považujete u uživatelů vašeho zařízení za problematické při jejich snaze začlenit se do společnosti?
10. Jaké je vaše pohlaví?

Muž
Žena

11. Kolik je vám let?

25 let a méně let
26 - 35 let
36 – 45 let
46 - 55 let
56 let a více

12. Jaké je vaše vzdělání?

základní
střední
vyšší odborné
vysokoškolské

13. Jaká je vaše pozice v organizaci?

14. Jak dlouhá je vaše praxe v oblasti práce s dětmi a mládeží?

méně než 5 let
5 - 10 let
11 – 15 let
16 – 20 let
20 a více let

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

Пříloha č. 2
Въпросник

Здравейте,

казвам се Андреа Нахтманова. Аз съм студентка в Карловия университет. Бих искала да Ви помоля да попълните следващия въпросник. Въпросникът е анонимен и служи за събиране на данни за моята дипломна работа. Въпросникът се състои от 14 въпроса: 10 въпроса са отворени, а на 4 от тях отговорите се избират или допълват.

1. Как можете да подобрите образованието на потребителите на Вашето учреждение?
2. Какви дейности за свободното време се извършват във Вашето учреждение?
3. Какви учебни дейности могат да извършват потребителите във Вашето учреждение?
3. Как Вашето социално учреждение може да помогне на потребителите ви да влязат в контакт със социалната среда?
4. Кой във Вашето учреждение осъществява контакта на потребителите ви със социалната среда?
5. Можете ли да свържете Вашето учреждение с друго учреждение? (училище или други институции)
6. Как можете да увеличите ориентираността на Вашите потребители в социалната среда?
7. Какви дейности могат да доведат до повишаване на социалните умения на ползвателя на Вашето учреждение?
8. С какви проблеми се сблъскват потребителите на Вашето учреждение, когато се опитват да се интегрират в обществото.
9. Какъв е Вашият пол?
Мъж
Жена
10. На колко сте години?
25 години и по-малко
26 – 35 години
36 – 45 години
46 – 55 години
56 и повече
11. Какво е Вашето образование?
Основно
Средно
Висше професионално
Висше
12. Каква е Вашата позиция в организацията?
13. Каква е продължителността на вашия опит в работата с деца и младежи?
По-малко от 5 години
5 – 10 години
11 – 15 години
16 – 20 години
20 и повече

Благодаря Ви, че отговорихте на въпросника

